

**НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА
2023 оны 04 дүгээр сарын 04-ны өдөр, Мягмар гараг**

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга

Хуралдааны товч тэмдэглэл:

1-7

Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:

8-50

<i>1.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 04 дүгээр сард Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах тухай/</i>	8-9
<i>2.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршилагын талаар мэргэжлийн, хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай/</i>	9-11
<i>3.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай/</i>	11
<i>4.Хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 2022.06.27-ны өдөр зохион байгуулсан хяналтын сонсголын тайлан сонсох</i>	12-35
<i>5.Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан нарын 10 гишүүн 2022.06.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/</i>	36-50

**Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы
Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны
04 дүгээр сарын 04-ны өдөр /Мягмар гараг/-ийн
хуралдааны товч тэмдэглэл**

Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга П.Анужин ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 16 гишүүнээс 9 гишүүн хүрэлцэн ирж, 56.2 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 10 цаг 39 минутад Төрийн ордны “Жанжин Д.Сүхбаатар” танхимд эхлэв.

Томилолттой: С.Одонтуяа, Ц.Идэрбат;

Чөлөөтэй: С.Ганбаатар, М.Оюунчимэг.

Нэг.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 04 дүгээр сард Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах тухай/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын референт Г.Нямсүрэн, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга П.Анужин “Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 04 дүгээр сард Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг танилцуулав.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, санал гараагүй болно.

П.Анужин: “Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 04 дүгээр сард Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 8

Татгалзсан: 1

Бүгд: 9

88.9 хувийн саналаар тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 10 цаг 43 минутад хэлэлцэж дуусав.

Хоёр.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршлагын талаар мэргэжлийн, хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан нэр дэвшигч Л.Мөнх-Эрдэнэ оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын референт Г.Нямсүрэн, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга П.Анужин “Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршлагын талаар мэргэжлийн, хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг танилцуулав.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Чинбүрэнгийн тавьсан асуултад нэр дэвшигч Л.Мөнх-Эрдэнэ хариулж, тайлбар хийв.

П.Анужин: “Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршлагын талаар мэргэжлийн, хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 1
Бүгд: 10
90.0 хувийн саналаар тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 10 цаг 51 минутад хэлэлцэж дуусав.

Гурав.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын референт Г.Нямсүрэн, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга П.Анужин “Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг танилцуулав.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, санал гараагүй болно.

П.Анужин: “Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 1
Бүгд: 10
90.0 хувийн саналаар тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 10 цаг 54 минутад хэлэлцэж дуусав.

Дөрөв.Хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 2022.06.27-ны өдөр зохион байгуулсан хяналтын сонсголын тайлан сонсох

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Барилга, хот байгуулалтын дэд сайд Э.Золбоо, Барилга, хот байгуулалтын яамны Барилга, барилгын материал, үйлдвэрлэлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Д.Гантулга, мөн газрын ахлах шинжээч А.Энхтүвшин, Эрүүл мэндийн яамны Нийтийн эрүүл мэндийн газрын дарга Д.Баярболд, мөн яамны Салбарын хяналтын газрын дарга С.Сүнчин, мөн газрын улсын ахлах байцаагч Б.Баясгалан, мэргэжилтэн Л.Пүрэвдулам, Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн ахлах шинжээч Ч.Батболд, Хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, зохицуулалтын газрын ахлах мэргэжилтэн Н.Амарбаяр, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Хүрээлэн буй орчны бодлого, зохицуулалтын газрын мэргэжилтэн Ц.Мөнхбат, Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Ууганбаяр, мөн газрын Бүтээгдэхүүн тогтолцооны баталгаажуулалтын газрын дарга В.Ганзориг, Стандартчилал, тохирлын үнэлгээний бодлогын газрын дарга Д.Даваасүрэн, ахлах мэргэжилтэн Г.Батзориг, Гаалийн ерөнхий газрын дэд дарга Г.Энхтайван, мөн газрын Гаалийн хорио цээрийн албаны дарга Г.Батмөнх, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн эрдэм шинжилгээний ажилтан О.Оюун-Эрдэнэ, “Ногоон титэм” ХХК-ийн захирал Б.Алтангэрэл, мөн компанийн менежер Г.Хулан нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын референт Г.Нямсүрэн, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр нар байлцав.

Хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 2022.06.27-ны өдөр зохион байгуулсан хяналтын сонсголын тайланг сонсгол даргалагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ч.Ундрам танилцуулав.

Тайлантай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалмаа, Б.Бейсен, Б.Саранчимэг, Д.Батлут, Ч.Ундрам, Б.Баярсайхан нарын тавьсан асуултад Барилга, хот байгуулалтын дэд сайд Э.Золбоо, Барилга, хот байгуулалтын яамны Барилга, барилгын материал, үйлдвэрлэлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Д.Гантулга, Эрүүл мэндийн яамны Нийтийн эрүүл мэндийн газрын дарга Д.Баярболд, мөн яамны Салбарын хяналтын газрын дарга С.Сүнчин, Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн ахлах шинжээч Ч.Батболд, Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Ууганбаяр, Гаалийн ерөнхий газрын дэд дарга Г.Энхтайван, мөн газрын Гаалийн хорио цээрийн албаны дарга Г.Батмөнх, “Ногоон титэм” ХХК-ийн захирал Б.Алтангэрэл нар хариулж, тайлбар хийв.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалмаа Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 12 цаг 33 минутад хэлэлцэж дуусав.

Тав.Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан нарын 10 гишүүн 2022.06.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Ц.Болорчулуун, мөн яамны Хөнгөн үйлдвэрийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга М.Дондогдорж, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Нийгмийн даатгалын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Б.Батжаргал, Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын дарга Л.Бямбасүрэн, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын Бодлогын хэрэгжилт, судалгааны газрын ахлах мэргэжилтэн С.Лхагвадорж нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын референт Г.Нямсүрэн, мөн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Д.Нарантуяа, Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Б.Цогзолбаяр нар байлцав.

Төслийн талаарх ажлын хэсгийн гаргасан тусгайлсан саналыг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир танилцуулав.

Танилцуулгатай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн С.Чинзориг, Ж.Чинбүрэн, Б.Жаргалмаа нарын тавьсан асуултад Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир, Ц.Туваан, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Нийгмийн даатгалын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Б.Батжаргал нар хариулж, тайлбар хийв.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.10-т заасны дагуу Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцэв.

Төслийн зүйлүүдтэй холдогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батлут, С.Чинзориг нарын тавьсан асуултад Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир, Ц.Туваан, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Нийгмийн даатгалын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Б.Батжаргал, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Ц.Болорчулуун нар хариулж, тайлбар хийв.

Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төслийн талаар ажлын хэсгийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор санал хураалт явуулав.

Ц.Анужин: 1.Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир, Д.Батлут, Б.Бейсен, Ц.Идэрбат, Б.Саранчимэг /цаашид “Ажлын хэсэг” гэх/ нарын гаргасан, Төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсгийн “улаан буудай” гэсний дараа “, хүнсний ногоо” гэж, “шимтгэлийг” гэсний дараа “тухайн” гэж тус тус нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 8
Татгалзсан: 3
Бүгд: 11
72.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсгийн “Төрөөс олгох урамшууллаас” гэсний дараа “эрүүл мэндийн болон” гэж нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 2

Бүгд: 11
81.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

3.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн 3 дугаар зүйлийн гарчгийн “, шаардлага” гэснийг хасаж, мөн зүйлийн 3.1 дэх хэсгийн “улаан буудай” гэсний дараа “хүнсний ногоо” гэж, 3.2 дахь хэсэгт “Төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэн эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг уг урамшууллаас төлж болно.” гэж тус тус нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 2
Бүгд: 11
81.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

4.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төсөлд доор дурдсан агуулгатай зүйл нэмэх:

“4 дүгээр зүйл.Төрөөс олгох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх иргэнд тавигдах шаардлага

4.1.эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлээ төрөөс олгох урамшууллаас суутган тооцуулах иргэн дараах шаардлагыг хангасан байна:

4.1.1.Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1, 2, 3, 7 дахь хэсэг, Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1 дэх заалт, Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1/, 2/-дахь заалтад тус тус заасан тэтгэвэр тогтоолгоогүй байх;

4.1.2 Нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулаагүй байх;

4.1.3.Төрөөс олгох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг суутган төлөхийг зөвшөөрсөн хүсэлт гаргасан байх.” гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 2
Бүгд: 11
81.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

5.Ажлын хэсгийн гаргасан, Зарчмын зөрүүтэй саналын 4 дэх санал дэмжигдсэнтэй холбогдуулан төслийн 3 дугаар зүйлийн 3.2, 3.3 дахь хэсгийг тус тус хасах гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 7
Татгалзсан: 4
Бүгд: 11
63.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

6.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.4 дэх хэсгийн “төв байгууллагаас” гэснийг “төв байгууллага энэ хуулийн 4.1-д заасан журмын дагуу суутган эрүүл мэндийн болон” гэж өөрчлөх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 1
Бүгд: 11
90.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

7.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2, 4.3 дахь хэсгийг хасах гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 1
Бүгд: 11
90.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

8.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“5.1.Энэ хуулийг 2023 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.” гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 2
Бүгд: 11
81.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

8.Ажлын хэсгийн гаргасан, Төсөлд шинээр зүйл, хэсэг нэмсэнтэй холбогдуулан төслийн зүйл, хэсэг, заалтын дугаарыг нийцүүлэх, мөн төслийн нэр томъёо, найруулгыг жигдлэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 1
Бүгд: 11
90.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Найруулгын саналаар санал хураалт явуулав.

П.Анужин: Ажлын хэсгийн гаргасан, Төслийн гарчгийн, 2 дугаар зүйлийн, 4 дүгээр зүйл, мөн зүйлийн 4.1, 4.4 дэх хэсгийн “нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн” гэснийг “эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын” гэж тус тус өөрчлөх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 8
Татгалзсан: 3
Бүгд: 11
72.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 13 цаг 24 минутад хэлэлцэж дуусав.

Байнгын хорооны хуралдаанаар 5 асуудал хэлэлцэв.

Хуралдаан 2 цаг 45 минут үргэлжилж, 16 гишүүнээс 12 гишүүн хүрэлцэн ирж, 75.0 хувийн ирцтэйгээр 13 цаг 24 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:
НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА

П.АНУЖИН

Тэмдэглэл хөтөлсөн:
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ
ХӨТЛӨХ АЛБАНЫ ШИНЖЭЭЧ

Д.УЯНГА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

2023 оны 04 дүгээр сарын 04-ны өдөр,
Мягмар гараг
Төрийн ордон “Жанжсин Д.Сүхбаатар”
танхим
10 цаг 39 минут.

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

П.Анужин: Байнгын хорооны гишүүдийнхээ энэ өдрийн амгаланг айлтгая. Байнгын хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирж, Байнгын хорооны ирц 56.2 хувьтай бүрдсэн тул Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 2023 оны 4 дүгээр сарын 04-ний өдрийн хуралдаан нээснийг мэдэгдье.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн дагуу хуралдаанд хүрэлцэн ирсэн болон ирээгүй гишүүдийг танилцуулъя. Анужин ирсэн байна, Батлут гишүүн ирсэн байна, Бейсен гишүүн ирсэн байна, Жаргалмаа гишүүн ирсэн байна, Мөнх-Оргил гишүүн ирсэн байна, Сандаг-Очир гишүүн ирсэн байна, Сарангэрэл гишүүн ирсэн байна, Саранчимэг гишүүн ирсэн байна, Чинбүрэн гишүүн ирсэн байна.

Байнгын хорооны өнөөдрийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг та бүхэндээ танилцуулъя. Байнгын хорооны тогтоолын төсөл хэлэлцэнэ. 2023 оны 4 дүгээр сард хэлэлцэх асуудлын цаглавар батална. Дараа нь Байнгын хорооны тогтоолын төсөл Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй туршилагын талаар мэргэжлийн баг хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай. Дараа нь Ажлын хэсэг байгуулах тухай Улсын Их Хурлын гишүүн Сарангэрэл нарын гишүүдээс 2022 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Аж ахуй

эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тухай хуулийн төслийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх хэлэлцүүлнэ. Хэлэлцүүлэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг бид нар томилно. Дараа нь Хүүхдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 2022 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр зохион байгуулсан Хяналтын сонсголын тайланг сонсоно. Төгсгөлд нь төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төсөл, 2022 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр Туваан нарын 10 гишүүн өргөн барьсан байгаа. Түүний уг хуулийн анхны хэлэлцүүлгийг Нийгмийн бодлогын байнгын хороогоор хэлэлцэнэ.

Хэлэлцэх асуудалтай холбоотойгоор саналтай гишүүд байна уу? Байхгүй байна. Хэлэлцэх асуудалдаа орё.

Нэг.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 04 дүгээр сард Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах тухай/

Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы 4 дүгээр сард хэлэлцэх асуудлын цаглаварыг Байнгын хорооны тогтоолоор батална. Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 10.5 Улсын Их Хурлын дарга сар бүр хэлэлцэх асуудлын цаглавар батлах бөгөөд энэхүү дарааллыг үндэслэн хэлэлцэх асуудлын цаглаварыг Байнгын хороонд баталж дагаж мөрдүүлэхээр заасан байдаг. Та бүхэнд байнгын хорооны тогтоолын төсөл хэлэлцэх асуудлын цаглаварыг тараасан байгаа.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлэх гишүүд байна уу? Цаглавар батлахтай холбогдуулан та бүхэнд тараасан байгаа. Асуулт асууж, үг хэлэх гишүүд байхгүй байна. Нийгмийн бодлогын байнгын хороогоор 4 дүгээр сард хэлэлцэх цаглаварыг батлах тухай Байнгын хорооны төслийг баталъя гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал 88.9 хувьтай батлагдаж, тогтоолын төсөл батлагдлаа.

10.43 цаг

Хоёр. Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршилагын талаар мэргэжлийн, хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай/

Хэлэлцэх асуудлынхаа хоёрдугаарт оръё. Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй туршилагын талаар мэргэжлийн хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батална. Байнгын хорооны 2023 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүний нэр дэвшигчийн сонсголыг 2023 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдөр хийхээр товлож 03 дугаар тогтоолыг баталсан.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 125 дугаар зүйлийн 125.8 дахь хэсэгт Байнгын хороо нь нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй, туршилагын талаар мэргэжлийн хараат бус дүгнэлт гарах үүрэг бүхий шинжээч цаашид хараат бус шинжээч гэнэ. Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүний 2/3-оос доошгүй саналаар томилно гэж заасан байгаа. Энэ хүрээнд Байнгын хорооноос холбогдох зарыг олон нийтийн

хэрэгслээр 10 хоногийн хугацаанд тавьж, шинжээчийг оролцохыг, шинжээчдийг оролцохыг урьсан болно.

Та бүхэнд оролцох хүсэлтээ ирүүлсэн шинжээчийн танилцуулгыг тараасан. АШУҮИС-ийн дэд профессор Мөнх-Эрдэнэ гэж хүн материалаа хүргүүлж, ирүүлсэн байгаа. Энэ томилогдсон шинжээч маань ЭМД-ын Үндэсний зөвлөлд даатгуулагч болон ажил олгогчийг төлөөлсөн нэр дэвшигчдэд мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй туршилагын талаар дүгнэлт гаргаж нээлттэй сонсголд танилцуулах юм. Хараат бус шинжээчид материалаа ирүүлсэн судлаачаас асуулт асуух, үг хэлэх гишүүд байвал нэрээ өгнө үү? Асуулт, үг хамт явж байна. Байхгүй юу? Чинбүрэн гишүүн, Чинбүрэн гишүүнээр нэрийг тасалъя. Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүн асуулт асууна нэр дэвшигчээс.

Ж.Чинбүрэн: Бид энэ эрүүл мэндийн салбарын том шинэчлэлийн нэг чухал хэсэг бол энэ даатгалын санхүүжилтийн тогтолцооны өөрчлөлт байгаа. Тэгэхээр даатгалын тогтолцооны өөрчлөлтийн бас нэг үндсэн гол шийдвэр гаргагч нар бол энэ Даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүд. Тэгэхээр таныг бас энэ шинжээч бие даасан шинжээчид энэ нэр дэвшиж байгаа Үндэсний зөвлөлд орохоор нэр дэвшиж байгаа хүмүүсээс хараат бус байдлаар дүгнэлт хийх энэ үйл ажиллагаанд оролцох саналаа өгсөнд бас баяртай байна. Таны энэ намтар юуг унилаа. Бас маш их туршилагатай, тэр дотроо эрүүл мэнд эдийн засгийг холбосон энэ мэдлэг байна.

Тэгэхээр би танаас асуух гэсэн зүйл бол нэлээн олон нэр дэвшигч нар байгаа. Тэр бүхнээс та нэгд ёс зүйн хэмжээгээ яаж тодорхойлж, тэр хүмүүсээ дүгнэх вэ?

Хоёрт ЭМД-аа даатгалын шинэчлэлийн реформын гол үзэл санаануудыг та яг юу, юу гэж тодорхойлж харж байгаа вэ? Энэ 2 асуултад хариулж өгөхгүй юу. Дараа нь би тодотгол хийе.

П.Анужин: 6 номерын микрофонд Лувсангийн Мөнх-Эрдэнэ нэр дэвшигч хариулна, 2 асуулт асуусан тодорхой хариулаарай.

Л.Мөнх-Эрдэнэ: Баярлалаа та бүхэнд. Хараат бус шинжээчээр ирж ажиллахаар болсондоо баяртай байна. Гишүүн Чинбүрэнгийн асуултад хариулъя. Ёс зүйг ёс зүйн хувьд болохоор үндсэндээ нэр дэвшигчдийн материалыг уншиж танилцахаас гадна, хөндлөнгийн үнэлгээ ялангуяа утсаар холбогдох эсвэл биечлэн уулзах мөн мэдлэгийг үнэлэх гэсэн байдлаар үнэлгээ хийнэ гэж бодож байна. Хоёрдугаарт нь бол тухайн нэр дэвшигч нартай ашиг сонирхлын хувьд бол зөрчилгүй гэдэг ийм байдлыг бол хувийн зүгээс бол баталгаажуулах баталгаажуулж байна.

Хоёрт нь 2 дугаар асуулт нь бол ЭМД-ын реформыг эхлүүлж байхад бол мөн яг өөрийнхөө ажил үүргийн хүрээнд судалгаа хийж, 2 Германы техникийн хамтын ажиллагааны төслийг эхлүүлж байх үед энэ реформ хийх суурийг тавигдаж байхад бас ажиллаж байсан. Азийн хөгжлийн банкны төслүүд дээр бас ажиллаж байсан.

Сүүлд мөн реформын эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийг өөрчлөлтийг хийгдэхэд сургагч багшаар бэлтгэгдэж, мөн эрүүл мэндийн байгууллагуудаар бол явж сургалтыг хийсэн. Энэ реформд бол өөрийн гар бие бас оролцож явж байгаа. Энэ реформын хувьд үзэл баримтлалыг бол судлаач хүний хувьд мөн эрдэмтэн хүний хувьд бол дэмжиж байгаа, дэмждэг. Яагаад гэхээр эрүүл мэндийн байгууллагууд эрүүл мэндийн салбарын хөгжил бол үндсэндээ

бол хагас бие даасан байдлаар бас явах нь бол нэг талаа зүйтэй. Хоёрдугаарт нь бол байгууллагууд маань, салбар маань аж ахуйн дотоод тооцоонд бас орох зайлиггүй ийм шаардлага бол зах зээлийн өнөөгийн энэ ялангуяа цар тахлын дараах үеийн эдийн засгийн хямралтай байх үед бол зайлиггүй ийм хийх ёстой үйлдэл буюу алхам юм гэж бол харж байгаа. Ийм учраас энэ реформ дээр реформыг бол судлаач хүний хувьд бол дэмжиж байгаа үзэл баримтлалын хувьд бол зөв гэж харж байгаа.

П.Анужин: Чинбүрэн гишүүн тодруулж асууя.

Ж.Чинбүрэн: Би нэмээд 1 хэдэн зүйл хэлчихье. Ер нь зүгээр ёс зүйн хувьд бол хамгийн чухал зүйл бол ашиг сонирхлын зөрчилгүй байна гэдэг бол хамгийн чухал. Үүнийг бол маш тодорхой гаргаж, ямар 1 далд байдлаар эмийн болон эмнэлэгтэй холбоотой хувийн сектортой холбоотой, тэгээд тухайн бүлэглэл үйл ажиллагааг дэмжих ийм бодлого явахгүй байх нь бол маш чухал. Энэ дээр бол бүр байр сууриа нэлээн тодорхой та ажиллаарай гэж хүсэж байна.

Хоёр дахь зүйл бол ер нь 3.4 сая иргэндээ чанартай тусламжийг бид хүргэх ёстой. Монгол Улс эдийн засгийн хувьдаа тийм өндөр хөгжилтэй биш ч гэсэн анагаах ухааны ололтын шилдэг аргуудыг бид иргэддээ хоцрохгүй хүргэх нь маш чухал байхгүй юу. Энэний төлөө бид энэ хувийн болон улсын эмнэлгүүдийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих стратегийн худалдан авалтыг дэмжих дам хөрөнгө оруулалт хийж байгаа шүү дээ. Бид үйлчилгээг худалдан авалтаараа. Тэгээд таны хэлж байгаа 1 зүйл бол маш онцгой надад таалагдлаа. Энэ бол эмнэлгүүд бие даасан үйл ажиллагаа явуулах нь өөрөө маш.../минут дуусав/

П.Анужин: Хараат бус шинжээчийг томилох нэр дэвшигчээс

асуулт асууж, үг хэлэх гишүүд дууслаа. Хараат бус шинжээчийг дэмжих санал нийт ирсэн гишүүдийн 2/3-оос дээш хувиар бол батлагдах ёстой байгаа. Асуулт, үг цуг явсан. Асуулт үг цуг явна гэж тодорхой хэлсэн байгаа. Нийгмийн бодлогын байнгын хороогоор 4 дүгээр сард хэлэлцэх цаглавар биш, энэ санал хураалт явуулна. Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлд нэр дэвшигчийн мэдлэг, мэргэшил, ур чадвар, ёс зүй туршилагын талаар мэргэжлийн хараат бус дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хараат бус шинжээчийг томилох тухай Байнгын хорооны тогтоолын төслийг баталъя гэдэг томъёоллоор санал хураалт явуулна. Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн 90 хувийн саналаар тогтоолын төсөл батлагдлаа.

10.51 цаг

Гурав. Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай/

Хэлэлцэх асуудлынхаа дараагийн асуудалд оръё. Улсын Их Хурлын гишүүн Сарангэрэл нарын гишүүдээс 2022 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах тухай Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах байгаа. Ажлын хэсэг байгуулах тухай тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан санал хэлэх гишүүд нэрсээ өгнө үү? Санал хэлэх гишүүд байхгүй байна. Ажлын хэсэг байгуулах тухай тогтоолын төслийг баталъя гэдэг томъёоллоор та бүхэнд тогтоолын төслийг танилцуулна.

Ажлын хэсэг байгуулах тухай. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.5 дахь хэсгийг үндэслэн Нийгмийн бодлогын байнгын хорооноос тогтоох нь. Улсын Их Хурлын гишүүн Сарангэрэл, Адъяасүрэн, Анужин, Жаргалмаа, Мөнхцэцэг, Мөнхцэцэг, Одонтуяа, Оюунчимэг, Саранчимэг, Ундррам нараас 2022 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Аж ахуй эрхлэгч эмэгтэйчүүдийн эдийн засаг дахь оролцоог нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр баталсугай.

Ажлын хэсгийн ахлагчаар Цэндийн Сандаг-Очир гишүүнийг томилох саналтай байна. Тийм үү? Эмэгтэй гишүүд маань бас өөрсдөө бүгд оролцоод хуулийн төслөө өргөн барьсан учраас хуулийн төсөл өргөн барьсан хүн ажлын хэсэг ахлахад тохиромжгүй байгаа юм. Чинбүрэн гишүүн саналтай байна уу? Батлут гишүүн, тийм үү? Тэгье. Ажлын хэсгийн гишүүдэд орох гишүүд. Ажлын хэсэгт орж ажиллах гишүүд бас нэмж нэрээ өгч болно. Ажлын хэсгийн ахлагчаар Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүнийг томилж байна. Ажлын хэсгийн гишүүдэд Туваан гишүүн, Жаргалмаа гишүүн, Сандаг-Очир гишүүн орно. Сандаг-Очир нарын гишүүдийг, Бейсен гишүүн. Бейсен гишүүн нарыг оруулах саналтай байна.

Эдгээр хүмүүсийг оролцуулаад ажлын хэсгийн ахлагчаар Чинбүрэн гишүүнийг томилоод, тогтоолын төслийг баталъя гэдэг томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Тогтоолын төсөл 90 хувиар батлагдлаа.

10.54 цаг

Дөрөв. Хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 2022.06.27-ны өдөр зохион байгуулсан хяналтын сонсголын тайлан сонсох

Хэлэлцэх асуудлынхаа дараагийн асуудлыг та бүхэнд танилцуулъя. Дотоод орчны агаарын бохирдолтой холбоотой хууль тогтоомжуудын хэрэгжилтийг хангуулах, хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах ажиллах эрхийг хангах хүрээнд Улсын Их Хурлын гишүүн Булгантуяа, Баярсайхан, Баделхан, Дамдинням, Оюунчимэг, Ундрэм, Цогтбаатар, Чинбүрэн, Сарангэрэл нарын гишүүдээс хяналтын сонсгол явуулах хүсэлтийг хүргүүлсний дагуу Нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2022 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 120 дугаар зүйлийг баримтлан нийтийн сонсголыг зохион байгуулсан байгаа.

Хяналтын сонсголыг Улсын Их Хурлын гишүүн Ундрэм гишүүн даргалсан. Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн дагуу бид сонсголын тайланг Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулан санал, дүгнэлт гаргадаг. Санал, дүгнэлтээ Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.4 дэх хэсгийг үндэслэн нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна. Нэгдсэн хуралдаанд Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцээд Улсын Их Хурлаас тодорхой шийдвэр гаргах шаардлагатай гэж үзвэл холбогдох Байнгын хороонд энэ чиглэлээр энэ талаар чиглэл өгдөг байгаа. Хуралдаан Улсын Их Хурлын гишүүн Ундрэм таныг хяналтын сонсголын талаар тайлан танилцуулахыг урьж байна. Ундрэм гишүүн эхлээд тайлангаа танилцуулаад, түүний дараа ажлын хэсгийг танилцуулна.

Ч.Ундрэм: Байнгын хорооны дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа нарын 9 гишүүдээс Монгол Улсын иргэд хүүхэд багачуудын эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд хяналтын сонсгол явуулах хүсэлтийг хүргүүлсний дагуу Нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2022 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 120 дугаар зүйлийг баримтлан нийтийн сонсголыг зохион байгуулсан. Хяналтын сонсголд барилга байгууламжийн дотоод орчны агаар дахь дэгдэмхий нэгдлүүдийн агууламж, чанар, стандартын шаардлага хангаагүй барилгын материалаас ялгарч буй дэгдэмхий органик бодис нь хүний биед сөрөг нөлөө үзүүлдэг талаар болон хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаар байгууллагуудаас илтгэл мэдээлэл сонсож, сонсголд оролцогчид холбогдох албан тушаалтнаас асуулт асууж саналаа хэлсэн болно.

Хяналтын сонсголд оролцсон Улсын Их Хурлын гишүүд бусад оролцогчдоос гарсан санал, дүгнэлтийг нэгтгэн дараах байдлаар танилцуулж байна. Үүнд: 1. Барилгын материалыг хилээр оруулж ирэхээс өмнө болон оруулж ирэхэд нь тавих хяналтыг сайжруулах хүрээнд Монгол Улсын урд, хойд хилийн боомт дээр лаборатори байгуулах шаардагдах төсвийг 2023 оны төсвийн тухай хуулийн төсөлд тусгах. Энэ 24 болох ёстой байх тийм ээ? Төсвийн тухай хуульд шаардагдах төсвийг 2024 оны төсвийн тухай хуулийн төсөлд тусгах.

2. Барилгын материалын эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлтийг тодорхойлох, лабораторийн чадамж, хүчин чадлыг сайжруулах үндэсний

хэмжээний нэгдсэн лаборатори байгуулах нэгдсэн мэдээллийн сантай болох.

3.Дотоод орчны агаарын чанар нь барилгын материал зураг төслөөс хэрхэн хамаарах талаар судалгаа гаргах. Тус хүрээнд Нийгмийн бодлогын байнгын хорооноос холбогдох газарт зөвлөмж хүргүүлэх.

4.Эмнэлэгт сургууль, цэцэрлэгийн агааржуулалтын системийн нэгдсэн байдлаар сайжруулах. Цаашид агааржуулалтын системдээ урсгал засвар цэвэрлэгээг тогтмол хийх шаардагдах төсвийг улсын төсөвт тусгах.

5.Шинээр барьсан болон засварын ажил хийсэн барилгад хүн амьдарч ажиллах ажиллаж эхэлж болох хугацааг судалгааны үндсэн дээр тогтоож, холбогдох хууль, эрх зүйн актад оруулж мөрдүүлэх.

6.Зарим төрлийн маш хорттой бодисуудыг болон бензол формальдигед агуулсан барилгын материалыг хориглох. Ийм төрлийн химийн бодисууд агуулсан барилгын материалуудыг улсын хилээр нэвтрүүлэхгүй байх арга хэмжээг авах.

7.Төрийн болон орон нутгийн өмчөөр бараа, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх.

8.Барилгын дотоод орчны агаар дахь дэгдэмхий нэгдлүүдийн агууламжаас нь хамааруулан тэмдэглэгээ хийж зах зээлд нэвтрүүлэх. Иргэд хэрэглэгчдэд мэдээлэл өгөх.

9.БНХАУ-ын барилгын материалын GB стандартыг өөрийн орны стандартад нийцүүлэн жишиг болгон нэвтрүүлж баталгаажуулах.

10.Барилгын материалын чанар стандартыг мөрдүүлэхтэй

холбоотойгоор урт дунд хугацаанд авах арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулан Барилга, хот байгуулалтын яам болон холбогдох байгууллагууд хамт хамтран ажлын хэсэг байгуулж ажиллах. Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой хяналтын сонсголыг зохион байгуулсантай холбогдуулан Байнгын хорооноос Эрүүл ахуйн тухай, Барилгын тухай хуулийн хэрэгжилтийн хүрээнд Монгол Улсын иргэд, хүүхэд багачуудын эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах, дотоод орчин дахь агаарын чанарын стандартыг хэрэгжүүлэх талаар санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулж ажиллах шаардлагатай гэж үзсэн болно. Анхаарал хандуулсан та бүхэнд баярлалаа.

П.Анужин: Тайланг танилцуулсан Улсын Их Хурлын гишүүн Ундрамд баярлалаа. Ажлын хэсэгт ирсэн гишүүдийг танилцуулна. Хангалтгүй ирсэн байна. Өнөөдөр бид нар энэ барилгын дотоод агаарын чанар тэр дундаа энэ будаг шунх нөгөө будаг нь хангалсан сургууль, цэцэрлэгт хүүхдүүдээ оруулаа гэж баярлахаасаа илүү энэ будчихсан будаг нь хүүхдүүдийн эрүүл мэндэд ямар нөлөөтэй байдаг вэ гэдэг чухал асуудлыг хэлэлцэж байхад БХБЯ-наас нэрээ дуудуулаад, дуудуулаад сайд нь ирээгүй байна. Зохицуулах газрын дарга нь ирээгүй зүгээр шинжээчээ явуулчихсан байна. Тэгээд ажлын хэсгийн ахлагч Ундрам гишүүнээ ийм байдалтай бид нар энэ асуултыг асуусан болж ингэж явуулах ёстой юу, хэн хариулт өгөх вэ? Тийм. Юу ч гэсэн энд хүрэлцэн ирсэн ажлын хэсгийг бол танилцуулъя. Тэгэхдээ танилцуулахынхаа өмнө бол үр дүн муутай бүрэлдэхүүн иржээ гэдгийг та бүхэндээ хэлж байгаа юм.

Энхтүвшин Барилга, барилгын материал үйлдвэрлэлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын шинжээч ирсэн байна. Бид нар бодлогын түвшинд юм ярьж чадахгүй нь, хариулт

өгч чадахгүй нь л гэсэн үг. ЭМЯ-наас Баярболд Нийтийн эрүүл мэндийн газрын дарга, Сүнчин салбарын дарга, хяналтын салбарын дарга, Хяналтын газрын дарга энэ юмаа зөв бичицгээмээр байна манайх. Баясгалан Эрүүл ахуй, халдвар хамгааллын хяналтын улсын ахлах байцаагч, Пүрэвдулам Орчны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн, Оюун-Эрдэнэ НЭМҮТ-ийн эрдэм шинжилгээний ажилтан, БОАЖЯ-наас Мөнхбат Хүрээлэн буй орчны бодлого, зохицуулалтын газар Агаарын бохирдол хариуцсан мэргэжилтэн, БШУЯ-наас Нансалмаа Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга, Батболд БШУЯ-ны Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, зохицуулалт, нэгдсэн мэдээллийн сан, тайлагнал хариуцсан шинжээч, ахлах шинжээч, Амарбаяр Хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, зохицуулалтын газрын ахлах мэргэжилтэн, СХЗГ-аас Ууганбаяр Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч, Ганзориг СХЗГ-ын Бүтээгдэхүүн тогтолцооны баталгаажуулалтын газрын дарга, Даваасүрэн Стандартчилал тохирлын үнэлгээний бодлогын газрын дарга ирсэн юм уу? Ирсэн байна. Батзориг ахлах мэргэжилтэн. Гаалийн ерөнхий газар Энхтайван Гаалийн ерөнхий газрын дэд дарга, Батмөнх Гаалийн хорио цээрийн албаны дарга, Барилгын хөгжлийн төвөөс дуудаад хүн ирээгүй. Амарсанаа, Батчимэг гэдэг 2 хүн ирээгүй. Энэ БХБЯ-ны дэд сайд Золбоо ирсэн байна. Таны харьяанд хүмүүс дуудагдаад ирээгүй байна. Та цаашидаа анхаарч Байнгын хорооны ажлыг хүндэтгэж ирцээ бүрдүүлж байна уу гэдгийг танд хэлье. Бусад газруудаас ирээгүй байна. Ийм ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн хүрэлцэн ирсэн байна.

Тайлантай холбоотойгоор асуулт асуух гишүүд нэрсээ өгнө үү? Чинбатын Ундрам гишүүнээр асуулт асуух гишүүдийн нэрсийг тасалж байна.

Бадарчийн Жаргалмаа гишүүн асуулт асууна.

Б.Жаргалмаа: Баярлалаа. Та бүхнийхээ өглөөний амгаланг айлтгая. Энэхүү хяналтын сонсгол бол бид маш их ярилцаж байж, арга хэмжээг нэн даруй хугацаа алдалгүйгээр авах шаардлагатай гэж үзсэний үндсэн дээр явуулсан. Сонсгол явуулснаас хойш бараг жилийн хугацаа өнгөрч байна. Энэ жилийн хугацаанд өөрөөр хэлэх юм бол 6 сар гэдэг чинь өнөөдөр чинь 4 сарын 04-ний өдөр. Ер нь ямар ажил зохион байгуулж чадав? Их Хурлаас, Байнгын хорооноос ямар нэгэн шийд гарахыг хүлээгээд байв уу, үгүй юу гэдэг дээр би бас энэ холбогдох яам мэргэжлийн байгууллагуудаас бас асуулт асуумаар байгаа юм. Үнэхээр бид нар өнөөдөр дотоод орчинд хэрэглэгдэж байгаа будаг шунхаа гэдэг юм уу тийм ээ юу байдаг юм, бүхий л хэрэгслээ хянаж чаддаг болсон уу үгүй юу? Дор бүрнээ хууль хяналтын байгууллагууд, мэргэжлийн байгууллага, барилгын хөгжлийн институтэд тийм ээ хариуцаж байгаа хяналтын байгууллагууд ер нь ямар арга хэмжээ авч чадсан бол?

Зүгээр төр засаг нэг юм хийх ёстой гэдэг ч юм уу, аливаа асуудал дээр төрийн шийдвэрийг хараад суучихдаг ийм гэм бидэнд байдаг. Тэгвэл яг хариуцсан хариуцсан салбартаа бид юу хийж чадав гэдэг дээр нэг тайлбар аваадахъя. Тэгээд тодруулаад асууя.

П.Анужин: БХБЯ дэд сайд Золбоо хариулна, 7 номерын микрофоныг өгье.

Э.Золбоо: Байна уу? Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэж байна. Өнгөрсөн жилийн зун Нийгмийн бодлогын байнгын хороон дээр энэхүү сонсгол явагдсанаас хойш БХБЯ-ны зүгээс тодорхой хэд хэдэн ажлуудыг хийгээд явж байгаа. Энэ талаараа товчхон мэдээлэл өгье. Нэгдүгээрт, барилгын дотор агаарын чанарыг тодорхойлдог зохицуулдаг гол зүйл бол агаар сэлгэлт. Бидний ярьж

занисанаар бол салхивчны систем байгаа. Тэгээд энэ салхивчны систем хэр сайн ажиллахаас шалтгаалж дотоод агаарын чанар тодорхойлогддог. Тийм учраас бид бүхэн ялангуяа энэ хүүхэд багачууд, ахмадууд цагийг өнгөрүүлдэг сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн норм ба дүрмийг сайжруулж батлуулсан байгаа.

Тэгэхээр шинэ сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг дээр энэ норм дүрэм хэрэгжиж эхлээд явж байгаа. Энэ дээр ямар өөрчлөлт орсон бэ гэхээр ялангуяа салхивчны системийн асуудлыг сайжруулсан. Урьд нь бол уламжлалт аргаар байгалиар салхивчны систем ажиллаж, агаарыг сорж гадагшлуулдаг байсан бол давхар автомат систем оруулж өгсөн. Ингэснээр энэ салхивчны систем 2-3 дахин чанарын хувьд сайжирсан гэж хэлж болно. Тэгэхээр шинэ сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг дээр бол энэ норм ба дүрэм бол мөрдөгдөөд явж байгаа.

Хоёрдугаарт шинэ тодорхой стандартуудыг боловсруулаад дуусах шатандаа явж байгаа. Бид бүхэн бол ялангуяа энэ барилгын засварын ажил эхлээд явж байх үед хяналт шалгалт хийх, дууссан тохиолдолд бол шалгаад хүлээж авах энэ стандартыг боловсруулж дууссан. Стандарт, хэмжилзүйн газар хүлээлгэж өгсөн байгаа. Энэ нь батлагдахыг хүлээгээд явж байгаа. Ямар стандарт бид нар баримталсан юм бэ гэхээр Хятадын GB стандартыг нэлээн түлхүү хэрэглэсэн гэсэн үг. Хятад сүүлийн 10 жилийн хугацаанд бол энэ дотоод агаарын чанарыг сайжруулахын тулд нэлээн дорвитой арга хэмжээ аваад үр үр дүн нь бол нэлээн сайн гарсан учраас бид бүхэн бол энэ стандартыг боловсруулаад дууссан байгаа.

Гуравдугаарт бол хамгийн гол нь энэ барилгын дотор орчинд хэрэглэгддэг будаг эмульсийг шалгах шаардлагатай. Ялангуяа Монгол Улсын хилээр оруулж

ирэх дээр онцгой шалгалт хийх шаардлагатай гэдэг үүднээс бол бид бүхэн лаборатори барих шаардлагатай байгаа. Тийм учраас хамгийн их бараа материал орж ирдэг Замын-Үүд дээр лабораторийг барих ажлыг зохион байгуулж байгаа. 2020 он 2022 онд бол барилга угсралтын ажил 50 хувьтай явж байгаа 23 онд бол энэ лабораторийн барилга угсралтын ажил бол дуусна. Улсын төсөв дээр нийтдээ 3 тэрбум төгрөг тавьснаас 22 онд нөгөө хэмнэлтийн журмаараа 1.5 тэрбум төгрөг нь 23 он руу шилжсэн учраас энэ барилга угсралтын ажил бол 22 ондоо дуусаагүй. Тэгэхдээ 2023 онд бол дуусна гэдэг энэ төлөвлөгөөтэй явж байгаа. Энэ барилга угсралтын ажил дууссаны дараа тоног төхөөрөмж авах шаардлагатай байгаа. Энэ нөгөө будгийг үздэг, эмульсийг үздэг, холбогдох материалуудыг үздэг тоног төхөөрөмж авах шаардлагатай. Энэний төсөвт өртөг бол 11 тэрбум төгрөгт байгаа. Энийг улсын төсөв дээр 2024 онд тавихаар ажиллаж байгаа. Бусад бас олон улсын байгууллагуудаас тусламж дэмжлэг авах чиглэлээр ингээд ажиллаад явж байгаа.

Хамгийн гол 1 ажил өнгөрсөн хугацаанд хийж байгаа нь юу вэ гэхээр энэ барилгын дотор орчныг бохирдуулж байгаа, химийн бодис их ялгаруулж байгаа гэж байгаа будаг шунхны шинжилгээ хийхэд зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс нэлээн их гарсан байна. Ялангуяа формальдигед, этиль, бензол, бензол, толуол гэдэг химийн бодисууд их гарч байна гэдэг шинжилгээгээр гарсан байдаг. Энэ шинжилгээг бол бид бүхэн арай эцсийн байдлаар дагаж мөрдөхөд учир дутагдалтай гэж үзэж байгаа. Яагаад тэгж байгаа вэ гэхээр энэ шинжилгээгээр тухайн засварын ажил дуусаад будгаа будсаны хамгийн цаад хугацаанд бол 4 хоногийн дараа л энэ шинжилгээнүүдийг хийсэн байна лээ. Тэгэхээр энэ шинжилгээнүүд чинь 4 хоногийн дотор бол мэдээж энэ химийн

бодисууд нь нэлээн их гарахаас өөр арга байхгүй. Тэгээд бид бүхэн өнгөрсөн хугацаанд ялангуяа.../минут дуусав/

П.Анужин: Жаргалмаа гишүүн тодруулах уу? Жаргалмаа гишүүн асуултад тодруулга авъя.

Б.Жаргалмаа: Баярлалаа. Сая бас хэллээ шүү дээ. Шинэ сургуулиуд бол агаарын сэлгэлтийг бол шинэ технологиор хийдэг болчихсон гээд. Тэгвэл хил гааль, энэ одоо ЭМЯ-наас тодруулж байгаа. Хүүхдүүдийн эрүүл мэндийн асуудал ямарваа нэг энэ дээр нөгөө харьцуулсан судалгаа хийж үзсэн үү? Үнэхээр тийм ээ, бид нар энэ хорт бодисоос ангижирч чадаж байна уу, үгүй юү? Сая ярь ярилаа. Хятадын GB гээд стандартаар бид нар оруулж ирж байгаа гэж. Энэ дээр гаалийнхан хяналтаа бүрэн тавьж чадаж байгаа юү? Орж ирж байгаа бараа бүтээгдэхүүн дээрээ бид нар аюулгүй хорттой нөхцөл нь хоруу чанар нь бага гэдгийг нотлох тэр шинжилгээг ер нь хийж чадаж байгаа болов уу? Энэ хил гааль дээр барилгын нөгөөд шинжээчид маань тийм ээ, барилгын материал судалдаг шинжээчид судлаачид маань ер нь хэр хамтарч ажиллаж чадаж байгаа бол? Баярлалаа.

П.Анужин: 7 номерын микрофонд ЭМЯ Баярболд дарга хариулъя.

Д.Баярболд: Жаргалмаа гишүүний асуултад хариулъя. Өмнөх хурлаас хойш ЭМЯ-ны зүгээс ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг гээд боловсролын нийтдээ 48 байгууллагад энэ агаарын бохирдуулагчдын байдалд судалгаа хийсэн байгаа. Шинэ барилгатай сургуулиудын PM2.5 тоосонцрын 24 цагийн дундаж ДЭМБ-ын дунджаас 3.3 дахин их гарсан байгаа. PM10-ын агууламж 1.4 дахин, хуучин барилгатай сургуулиудын PM2.5 тоосонцрын агууламж 20 цагийн 24 цагийн дунджаар ДЭМБ-ын дунджаас 5.6 дахин, Монгол улсад мөрдөгдөж байгаа агаарын чанарын стандарт MNS

45852016 стандартаас энэ 1.7 дахин их, PM10 агууламж 24 цагийн дундаж нь ДЭМБ-ын стандартаас.../минут дуусав/

П.Анужин: Буланы Бейсен гишүүн асуулт асууна, 7 номерын микрофон хариултаа гүйцээе 7 номерын микрофон.

Д.Баярболд: Тэгэхээр сургууль, цэцэрлэг дэх агаарын чанарын стандарт болбол ДЭМБ болон Монгол улсад мөрдөгдөж байгаа стандартаас бол стандартын шаардлага хангахгүй байна гэсэн үнэлгээ гарсан байгаа. Тийм учир үнэлгээ гарсан дээр нь энэ агааржуулалтын системийн үйл ажиллагаанууд нь бас эрүүл ахуйн шаардлага хангахгүй байна гэсэн дүн судалгаагаар гарсан учраас яалт ч үгүй энэ сургууль, цэцэрлэг ерөнхий боловсролын сургуулиудын агааржуулалтын систем дээр хөрөнгө оруулалт хийж сайжруулах шаардлага байна гэсэн дүнг судалгаагаар гаргасан байгаа.

Ж.Чинбүрэн: Асуулт асуултад гүйцэд хариулъя. Гаалийн гаальтай холбоотой асуудлын 2 дугаар микрофоныг нээгээрэй.

Г.Энхтайван: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Гаалийн байгууллага хяналт шалгалтыг бол шинжилгээ бол хийх боломжгүй байгаа. Бид нар Стандарт тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн дагуу бичиг баримтын түвшинд хянан шалгалтыг бол явуулж байна. Мэдээж импортлогч тухайн бараа бүтээгдэхүүнийг импортлодог барааны хувьд нь бид нар тодорхой дүн шинжилгээ хийж, судалгаанд суурилсан хяналтыг бол хийж байгаа. Өнөөдөр бид нар 100 хувь хянадаг тэр тогтолцооноосоо бид нар илүү дүн шинжилгээнд суурилсан хяналтыг хийж байгаа учраас энэ хяналтад бол бүрэн бичиг баримтын түвшинд бол бүрэн тохирлын Итгэмжлэлийн тухай хуулийнх

нь дагуу бол хяналт тавьж явж байгаа байж болно.

Бид нар сая Барилгын яамнаас ярьсан. Лабораторийг Замын-Үүд дэх хилийн боомт дээр барьж байгаа. Энэ онд ашиглалтад ороход бид нар боловсон хүчний асуудлыг бол бэлтгэх, энэ дээр шинжилгээ хийх, боловсон хүчнүүдийг бэлтгэх асуудал дээр бол анхаарч ажиллаж байгаа.

Ж.Чинбүрэн: Жаргалмаа гишүүн хариулт болж байна уу? Тийм. Тэгэхээр энд ер нь бол энэ салбар хоорондын уялдаа тэр дотроо ЭМЯ нийгмийн ЭМТ-өөс ийм, ийм шинэ бодисууд хүүхдийн эрүүл мэндэд ууршилтаараа ийм муу муу бодисууд үүсгэдэг юм байна гэдгээ байнга мэдээлж, түүнийг нь БХБЯ стандартдаа байнга жил бүр update хийдэг, тэгээд гаалийн газраа мэдээлэл өгөөд ийм, ийм агууламжтай будгийг оруулахыг хориглоно гэдгийг бүр ингээд л том юм тавьчих юм бол энэ ялангуяа энэ будагтай холбоотой асуудал бол ингээд дороо шийдэгдэх ийм байгаа юм шүү дээ. Бейсен гишүүнд микрофоныг нээе.

Б.Бейсен: Энэ орчны агаарын бохирдолтой холбоотой яах аргагүй энэ хэлэлцэх асуудал байна л даа. Ер нь энэ утаа ч орж байна. Сургууль, цэцэрлэг юун дээр чинь тэр ч одоо өнгөрч байна. Гэтэл энэ барилгын материалтай холбоотой нэлээн асуудал байна. Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгүүд хөдөөгүүр сургуулийн шал хана, ширээ энэ тэрийг дандаа ацетонтой будгаар будаж байгаа. Энэ дээр бензолын бүлэг толуол, формальдигедийн бүлгийн юунуудаас бас хэрэглэсэн материалууд орж ирж байгаа юм байна. Энд гаалийн талаас шинжилгээ хийх боломж байна уу? Аль эсвэл энэ Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн бусад лабораториудаар энэ шинжилгээ хийж байна уу? Ер нь яаж нөлөөлж байна вэ? Энэ ацетонтой будгууд чинь бараг будаж байгаа хүн чинь бараг угаартана шүү дээ ёстой, хордоод толгой нь эргээд. Цуллаг эрхтэн ялангуяа

тархинд тунадаг ийм юм байгаа юм. Тэгээд үнэрлэх системд нь нөлөөлдөг хүний. Тэрний дагуу ингээд төв мэдрэлийн системд нөлөөлдөг. Энэ талаар судалгаа шинжилгээ хийж байгаа юм байна уу? Ер нь цаашидаа энийг хэрэглэсээр байх уу яах вэ? Энэ талаар бодож байгаа бодол байна уу? Энэ талаар асууя.

Ж.Чинбүрэн: 7 дугаар микрофонд БХБ-ын дэд сайд.

Э.Золбоо: Бейсен гишүүний асуултад хариулъя. Тийм бид бүхэн нэг том шинжилгээ хийж байгаа. Энэ яг химийн бодисуудыг илрүүлдэг лаборатори Монгол Улсад одоогоор 1 л байгаа. Тэр нь Ногоон титэм ТББ байгаа. Тэгээд энэ ТББ анх лаборатори дээр шинжилгээ хийгээд ер нь бол энэ барилгын дотоод агаарын чанар бол маш муу байна, хэцүү байна гээд гэдэг асуудлыг анх хөндөж тавьсан. Гэхдээ би түрүүн хэлсэн яг 4 хоногийн дотор л энэ шинжилгээнүүдээ өгсөн юм байна лээ. Одоо бид нар энэ Ногоон титэм ТББ-тай хамтарч байгаад энэ будгуудыг бүгдийг нь яг Монголын зах зээлд хэрэглэгдэж байгаа нийтдээ 14 төрлийн будгийг яг шинжилж үзэж байна. Аль нь яг хортой байгаа юм бэ? Аль нь этиль, бензолыг гаргаж байгаа, аль нь толуолыг гаргаж байгаа. Энэ хортой хүний эрүүл мэндэд аюултай нөхцөл байдал хэдэн хоногийн дараа алга болж байгаа юм. Алга болж байгаа юм уу, алга болохгүй байгаа юм уу. Алга болж байгаа бол хэдэн хоногийн дараа алга болж байгаа юм гэдэг судалгаа хийж байгаа юм. Энэ судалгааны дүн энэ 4 дүгээр сард эцэслэгдээд гараад ирэхээр яг манай дүр зураг бол яг тодорхой болно. Цаашидаа яах вэ гэдэг дээр.

Тэгээд гаднын Европын улсууд бол ингэдэг юм байна лээ. Барилга дотроо засвар хийгээд 20 хоногийн дараа шалгаад, 20 хоногийн дараа зөвшөөрөгдөх хэмжээнд нь байх юм бол тухайн будгуудыг хүлээн зөвшөөрөөд, тухайн будгууд нь ингээд 20 хоногийн дотор

зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс дээш байх юм бол хүлээн зөвшөөрөхгүй хориглочихдог юм байна лээ. Бид нар яг энэ Ногоон титэмтэй хийж байгаа судалгаагаар энэ хоногоо тодорхойлж аваад, тэгээд энэ хоног дотор хортой байдал нь арилж байгаа будгуудыг хүлээн зөвшөөрнө. Хортой байдал нь арилахгүй байгаа будгуудыг бол хүлээн зөвшөөрөхгүй байдлаар зохион байгуулъя л гэж бодож байгаа юм.

Тэгээд цаашидаа энэ яг хоног тодорхой болох юм бол бид нар бол цаашидаа яг ямар арга хэмжээ авбал зохистой вэ гэхээр энэ жилдээ 2023 ондоо 1 ажил туршаад үзье гэж байгаа юм. Тэр нь юу вэ гэхээр ЭМЯ, БХБЯ, БСШУЯ-ны хамтарсан энэ барилгын засварын дотоод үйл ажиллагааг зохицуулсан зохицуулалт бүхий журам боловсруулъя гэж байгаа юм. Тэгээд тэрэн дээр ямар үйл ажиллагаа зохион байгуулах вэ гэхээр хэрэв 1 компани жишээлбэл 1 компани засварын үйл ажиллагаа явуулах юм бол заавал хамгийн түрүүнд эхлээд Барилгын хөгжлийн төвөөс тохирлын гэрчилгээ авна. Тохирлын гэрчилгээ авахаасаа өмнө тухайн нөгөө будгаар будах гэж байгаа будгийнх нь шинжилгээг Ногоон титэм ТББ-ын лаборатори дээр шинжлүүлээд, дүнгээ Барилгын хөгжлийн төв дээр аваачаад, Барилгын хөгжлийн төв тэр зөвшөөрөх хэмжээнд нь байх юм бол тохирлын гэр гэрчилгээ олгоно. Энэ тохирлын гэрчилгээтэй будгаар л сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийг будуулах үйл ажиллагааг энэ жилдээ зохион байгуулъя гэж байгаа юм.

Тэгэхдээ бид нар бас энийг ингээд хаяхгүй хяналтыг явуулна. Тухайн компани тохирлын гэрчилгээгээ авчхаад тухайн будгаараа будахгүй өөр будгаар бас будах эрсдэл байж магадгүй. Тэрийг яаж бид нар хааж өгөх вэ гэхээр тухайн журам дээрээ бол санхүүжилтийн асуудлыг нь зогсоодог ч юм уу, эсхүл хуулийн хариуцлага хүлээлгэдэг ч юм уу ийм зохицуулалт оруулж өгөх нь зүйтэй

байх. Мэдээж ашиг хийх нэгээрээ, нөгөө талдаа энэ чинь эрүүл мэндийн асуудал байгаа учраас бас энэ дээр бол хариуцлага хяналтын тогтолцоо маш сайн байх ёстой.

Гуравдугаарт энэ будгаар яг тохирлын гэрчилгээнийх нь дагуу будсан байна уу гэдэг зүйлийг шалгаж хүлээж авдаг ийм зохицуулалт бүхий журмыг боловсруулаад энэ 2023 ондоо туршиж үзье гээд явж байгаа. Эцсийн арга хэмжээ юу вэ гэхээр ерөөсөө л энэ хилээр энэ зөвшөөрөгдөхгүй будгуудыг л оруулж ирэхгүй байх арга хэмжээ авах ёстой. Гэхдээ энэ бол бас их цаг хугацаа орох юм шиг харагдаж байгаа. Зөвхөн Замын-Үүд дээр лаборатори баригдсанаар энэ асуудал шийдэхгүй, өөр өчнөөн боомтуудаар энэ будгууд орж ирнэ. Тэгэхээр Замын-Үүдээр ингээд хяналт шалгалт нь сайжирчих юм бол өөр боомтуудаар орж ирэх учраас эцсийн арга хэмжээ бол энэ боомтууд дээрээ лаборатори барих, лабораторийнх нь тоног төхөөрөмжийг авах шалгах, ингэж байж л шийдвэрлэх ийм л дүр зурагтай байгаа.

Ж.Чинбүрэн: Бейсен гишүүн. Баярболд дарга ЭМЯ-тай холбоотой асуултад хариулт өгье, 7-дугаар микрофон нээгээрэй.

Э.Золбоо: Би түрүүн судалгааны дүнгүүд хэлсэн байгаа. Үүнтэйгээ холбогдуулаад ЭМЯ, НЭМҮТ-өөс дотоод орчны агаарын чанарын стандартыг боловсруулаад юунд Стандартчилал, хэмжил зүйн төвд өгсөн байгаа. Тэгэхээр стандарт батлагдвал энэ яг стандартад заасан норм хэмжээнд тохируулж хяналт шалгалтыг бол хийгээд явах бол боломжтой болж байгаа.

Ж.Чинбүрэн: Бейсен гишүүн тодруулна.

Б.Бейсен: Гол нь энэ хэрэглэж байгаа будаг эмульс энэ тэрт бол

харилын өвчнүүд бас нэлээн өсөж байгаа. Ер нь энэ Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн шинжилгээний лабораториуд энэ шинжилгээ хийх тоног төхөөрөмжийн аппарат хангалттай юу? Хангалтгүй, юу нь дутагдалтай байна вэ, одоо харилын юуны тэр талын цаашидаа бид нар яах вэ, яаж хамтарч ажиллах вэ? Тэр талаар асууя.

Ж.Чинбүрэн: 7 дугаар микрофоныг нээе. Баярболд дарга Эрүүл мэндтэй холбоотой харилын асуудал нэлээн ярих шиг боллоо.

Д.Баярболд: Бидний боловсруулсан стандартад бол яг энэ аюулгүй үзүүлэлтүүд энэ будагт дотоод орчны агаарт байх дэгдэмхий органик нэгдлүүдийг бол томьёолчихсон байгаа. Гэхдээ одоогийн байдлаар бол Ногоон титэм компаниас бусад газарт энэ дэгдэмхий органик нэгдлийг тодорхойлох боломжгүй байгаа. Тийм учраас өнөөдөр бас энэ мэргэжлийн хяналтын байгууллагад байсан Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лаборатори дээр энэ байдлыг бэхжүүлэх үү, хувийн хэвшилээ бэхжүүлэх үү, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв дээрээ энэ лабораторио байгуулах уу гэдэг асуудлыг маш нарийн тохирч шийдэхгүй бол маш их хөрөнгө оруулалт орно. Тийм учраас нэг талд нь энийг бол шийдэх нь зүйтэй гэж үзэж байгаа.

Ж.Чинбүрэн: 6 дугаар микрофон дээр нэмж хариулья гэж байна. 6 дугаар микрофоныг нээж өгнө үү.

С.Сүнчин: ЭМЯ-ны Салбарын хяналтын газрын дарга Сүнчин. Хуучин мэргэжлийн хяналтын байгууллага одоо ЭМЯ-ны салбарын хяналтын газар бол жил болгон энэ сургууль, цэцэрлэг, сургалт, хүмүүжлийн байгууллага дээр урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтыг хийгээд явдаг. Өнгөрсөн 20 оноос өгсүүлээд бид нар энэ сургууль, цэцэрлэгт урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтыг 2

үе шаттай явуулдаг болсон. Энэ нь яах вэ гэхээр нөгөө сургууль, цэцэрлэгийн засвар үйлчилгээтэй холбоотой энэ тендер эд нар нь удаан хугацаанд явдаг, яг сургууль, цэцэрлэг, намар хичээл сургуультай зэрэгцээ энэ засвар үйлчилгээнүүд ороод явдаг учраас энэ асуудал бол нэлээн ийм дотоод орчны агаарын бохирдол, ялангуяа нөгөө их засвар засвар үйлчилгээ хийсэн сургуулиуд дээр нэлээн ийм асуудлууд үүсдэг.

Тэгэхээр энэ сургууль, цэцэрлэгийн энэ засвар үйлчилгээтэй холбоотой асуудлуудыг бол бид нар нэлээн эрт хавар энэ тендер юмыг нь зарлаад, наадмаас өмнө энэ засвар үйлчилгээ хийгээд явах юм бол энэ өрөө тасалгаа дахь дэгдэмтгий органик нэгдлүүд бас.../минут дуусав/

Ж.Чинбүрэн: Юу сая Бейсен гишүүн бас яаж хамтарч ажиллах вэ гэж асуугаад байгаа нь миний ойлгож байгаагаар бол жишээлбэл нэг дэгдэмтгий хий, органик нэгдлүүдийг шинжилдэг энэ ногоон төгөл шигээ ийм лабораторитой болоход төсөвт ер нь хэд төсөв тооцоо хэдэн төгрөгийн өртөгтэй ийм лаборатори хэрэгтэй байдаг юм гэдгийг л асууж байгаа болов уу гэж бодох юм. Энэ дээр нэмэлт хариулт өгөх хүн байна уу? Энэ мэдээлэл байна уу? 7 дугаар микрофоныг Баярболд даргад өгье.

Д.Баярболд: Тийм. Тэгэхээр энэ эрүүл зүйн лабораториуд мэргэжлийн хяналтын байгууллагын Хабу лабораторид байсан. Одоо Стандартчилал, хэмжил зүйн үндэсний төвийн харьяанд очсон байгаа. Тэгэхээр ер нь бол энэ эрүүл зүйн хүний эрүүл мэндэд нөлөөлдөг үзүүлэлтүүдийг тодорхойлдог лабораториуд бас энэ салбартаа байж, энэ чиглэл рүү хөрөнгө оруулалт зүйл хийхгүй бол энэ олон байгууллагын дунд яг энэ санхүүгийн тооцоолол хийсэн ийм судалгаа бол яг байхгүй байгааг би бас өнөөдөр хэлмээр байна. Тэгэхээр бас ер нь яг энэ лабораторийн харьяаллын асуудлыг маш

зөв болгох нь зүйтэй юм гэсэн ийм саналтай байгаа.

П.Анужин: 6 номерын микрофонд нэмэлт хариулт өгье. Өөрийгөө танилцуулаад, асуултдаа хариулаарай.

С.Сүнжин: Ер нь энэ дотоод орчны агаартай холбоотой энэ асуудал дээр манай ЭМЯ-ны Салбарын хяналтын газар бол хяналт шалгалтыг хийгээд энэ Барилгын тухай хуулийн 5.3-ын дагуу бид нар бол энэ барилгын зураг төсөл зохиох эрүүл ахуйн дүгнэлт гаргахаас нь өгсүүлээд барилга ашиглалтад ороход нь дотоод орчны агаарын шинжилгээ хийгээд явдаг, ийм байгаа. Тэгэхдээ өнөөдрийн сая энэ лабораторитой холбоотой асуудал яригдсан дээр гол юм нь ерөөсөө нэгхэн хувийн хэвшлийн байгууллага Ногоон титэм хийж байгаа учраас манай байцаагчид яах вэ гэхээр тухайн энэ барилга ашиглалтад орж байгаа байгууллагуудаас агаарын дээж аваад, энэ Ногоон титэм рүү л ганцхан өгөхөөр ингээд энэ бизнес аж ахуйн нэгж байгууллагууд бол бас нэлээдгүй ийм асуудалтай байдаг. Дээрээс нь ганц энэ Ногоон титэм гэдэг байгууллагууд руу байцаагч нарыг дээжээ өглөө та нар гэдэг ийм асуудлууд яригддаг. Улсын чанартай гэдэг юм уу ийм лаборатори өнөөдөр бол үнэхээр байхгүй байгаа учраас энийг бол яаралтай хөгжүүлэхгүй бол бид нар бас цаашидаа бол.../минут дуусав/

П.Анужин: Дэд сайд Золбоо нэмж хариулна 7 номерын микрофонд.

Э.Золбоо: Тийм. Бид нөгөө Замын-Үүдэд лаборатори бариад, тэгээд барилгын материалуудыг шалгах төсөвт төсөв зохиож гаргаж ирсэн л дээ. Тэгээд эндээс ингээд жишээлээд аваад үзэх юм бол энэ химийн бодисуудыг үздэг тоног төхөөрөмжүүдийг авахад бол 1242690 доллар гэж тавьсан байгаа юм байна. Энэ бол энэ химийн бодистой холбоотой энэ будгуудыг бүгдийг нь үзэх. Зөвхөн Замын-Үүд дээр бид нар төсөвт өртөг гаргаж

үзэхэд бол ийм болсон байна. Тэгэхээр цаашидаа бусад боомтууд дээр, Улаанбаатар хот дээр яг энэ химийн бодисуудыг үзье гэх юм бол ийм хэмжээний төсөвт өртөг гарах юм байна.

П.Анужин: Тайлантай холбогдуулж Батсүхийн Саранчимэг гишүүн асуулт асууна.

Б.Саранчимэг: Баярлалаа. Тэгэхээр өнөөдөр бид нар маш чухал асуудал болох энэ дотоод орчны агаарын бохирдлын талаар ярьж байна. Монгол төр бол өөрөө Үндсэн хуулиараа энэ иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг бас баталгаажуулсан байдаг. Гэвч яг амьдрал дээрээ бас энэ маань бас хэрэгжихгүй байна. Агаарын бохирдол гэхээр гадаа орчны агаарын бохирдлыг бас их ярьдаг бол өнөөдөр хүн амьдралынхаа бараг 90 хувийг энэ дотоод орчинд өнгөрүүлж байгаа. Тэгээд энэ цаг үед бол энэ дотоод орчны бохирдол, ялангуяа энэ сургууль, цэцэрлэгийн дотоод орчны бохирдол бол үнэхээр бас тулгамдсан асуудал болчхоод байгаа энэ цаг үед жилийн дараа бүр цаашилбал 2 жилийн өмнө бас энэ Агаарын бохирдлын дэд хороо яг олон улсын байгууллагуудтай ярилцаад, маш чухал зөвлөмжүүдийг гаргасан байгаа. Тэгэхээр энэ зөвлөмжийн хэрэгжилт ямар байгаа вэ? Энэ тал дээр бас 1 тодруулга авъя.

Нөгөө талаар бол энэ дотоод чанарын агаарын бохирдол гэдэг бол олон зүйлээс шалтгаалж байгаа. Гадаад орчны бохирдол мөн барилгын материал агааржуулалт гээд энэ олон хүчин зүйлээс шалтгаалдаг. Тэгэхээр өнөөдөр энэ салбарын яамны хүмүүс нь бид нар дахиад судалж байна, дахиад лабораторитой болгох хэрэгтэй гээд ингээд яриад сууж байх юм. Тэгээд бид нар бас шийдэл ярьчихсан. Үнэхээр болохгүй байгаа бол энийгээ бид нар Байнгын хороогоор оруулаад, дахиад өнөөдөр ч гэсэн энэ тогтоолоор юм уу, дараагийн төсөв

хөрөнгийг нь суулгаад ингээд явах учиртай шүү дээ. Тэгэхгүй бид нар дахиад болохгүй байна гэдэг. Яг өмнө нь 2 жилийн өмнө ярьж байсан зүйлээ ярьж байгаа нь үнэхээр харамсалтай байна.

Цаашидаа бас энэ Тендерийн хууль дээр илүү их анхаарахгүй бол тендерээр энэ сургууль, цэцэрлэгүүд хамгийн хямд үнэтэй компани шалгарчихдаг. Тэр сургуулийн чанар өнөөдөр агааржуулалт нь ямар чанарын шаардлагатай байна уу, үгүй юү гэдэг дээрээ хүлээж авах дээрээ ч гэсэн энэ мэргэжлийн хяналт ямар бодлого, мэргэжлийн хяналт чинь яамнууд руу оччихсон байгаа учраас яамнууд энэ дээр ямар бодлого бариад, ямар судалгаа хийсэн байгаа вэ? Жишээ нь ганц Улаанбаатар төдийгүй хөдөө орон нутгийн сургууль, цэцэрлэг олон хүүхэд цуглараад л ирэхээрээ тэр дотоод агаарын чанар чинь муудаж байгаа шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээр ямар бодлого бариад ямар ажил хийгдэж байгаа вэ гэсэн 1 ийм асуулт байна.

Нөгөө талаар бол энэ барилгын агааржуулалтыг бол тендерээс хүлээж авахдаа барилгын агааржуулалт одоо өнөөдөр бид нар 1 жил, 2 жилийн өмнө ярьж байсан бол энэнээс хойш тендерээр шалгарсан сургууль, цэцэрлэгээ яаж хүлээж авч байгаа вэ энэ дээр 1 тодруулга хэлж өгөөч гэсэн ийм асуулт байна. Баярлалаа.

П.Анужин: Асуултад хариулахдаа энэ бүх гишүүд асуултдаа хэлээд байна. Энэ сонсгол чинь жилийн өмнө болсон. Тэгээд маш чухал асуудлуудыг хэлэлцэж, тодорхой асуудлуудыг тавьсан байгаа. Бид нар жилийн дараа ярихад хэрэгжсэн асуудал 1 ч байхгүй. Зүгээр л бид нар ингэнэ тэгнэ ийм юм ингэж бодож байна гэж. Энэ дотоод орчны агаарын чанар гэдэг чинь хүний эрүүл мэндтэй хамгийн чухал холбоотой ийм чухал асуудал. Тэгээд ерөөсөө тодорхой хариулт авахгүй байна. Тэгэхээр энэ гишүүдийн асуултад их тодорхой хариулт өгч та нар ингэнэ

тэгнэ гэхээсээ илүү ингэсэн, тэгсэн, ийм юм хийлээ гэдэг хариултыг илүү өгмөөр байна. 6 номерын микрофонд хариулт өгье.

С.Сүнчин: Салбарын хяналтын газраас энэ сургууль, цэцэрлэг ашиглалтад оруулах, хичээлийн шинэ жил эхлэхтэй холбоотой урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтыг зохион байгуулаад явдаг. Энэ урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт бол 8 сарын 15-наас 9 сарын 15-ны хооронд бол үргэлжилдэг байгаа. Яг энэ сургууль, цэцэрлэгийн энэ засвар үйлчилгээтэй холбоотой тендер сонгон шалгаруулалтын асуудал бол мэдээж энэ нөгөө холбогдох яаман дээрээ явагддаг. Энэ нь бол нөгөө наадам өнгөрч дамжсаар байгаад бүр намар тулаад ингээд хяналт шалгалттай яг зэрэгцээд засвар үйлчилгээ нь дуусаад ингээд явдаг. Энэ талаараа бол бид нар холбогдох яамд нь бол тухайн үед нь нөгөө хяналт шалгалтынхаа танилцуулга эд нарыг бол хүргүүлээд ажиллаж байгаа.

Тэгэхээр энийг бол ямар ч байсан энэ бас засвар үйлчилгээтэй холбоотой тендер сонгон шалгаруулалтыг бол эрт, одоо хичээлийн шинэ жил дуусахаас өмнө хавар 5 сард хийгээд, энэ наадмаас өмнө хийх юм бол энэ дээр дурдагдсан хэрэв энэ дэгдэмхий органик нэгдэл бол цаг хугацааны хувьд бол бас тодорхой хэмжээнд бууралт хэвийн хэмжээндээ очдог учраас энэ юмыг зохион байгуулах зайлшгүй шаардлагатай. Шинээр орж байгаа орон сууцын барилгууд дээр мөн манай эрүүл ахуйн байцаагч нар энэ ашиглалтад орох комисст нь ороод явдаг. Энэ ашиглалтад оруулах комисст ороод яваад ингээд тэгэхээр бас энэ холбогдох дүрэм журмынхаа дагуу дотоод орчны агаарыг аваад, энэнээсээ бол мөн саяын ганцхан дурдсан Ногоон титэм. Тэгээд хөдөө орон нутагт бол энэ Ногоон титэм маань хурч ажиллах боломжгүй учраас орон нутагт бол энэ барилгууд бол шууд ерөөсөө ингээд л шинжилгээ хийгдэхгүйгээр ингээд явдаг.

Дээрээс нь энэ тендерийн юутай холбоотойгоор энэ шинжилгээний мөнгө юугаа суулгадаггүй учраас энэ ААН байгууллагууд бас нэлээдгүй асуудал үүсдэг захиалагч ашиглагч байгууллагуудын хооронд ийм асуудлууд бас байдаг юм. Тэгээд энэ талынхаа танилцуулгыг бол бид нарын холбогдох шат шатынх нь байгууллагад бол хүргүүлж ажиллаж байгаа ийм.

П.Анужин: 7 номерын микрофонд дэд сайд Золбоо хариулна.

Э.Золбоо: Цаг бага байна. Сонсголоос хойш тодорхой 4 ажил хийсэн. Нэгдүгээрт дотор орчны норм ба дүрмийг бид нар шинэчлэн боловсруулж батлуулсан. Шинэ барилгууд бүгд хэрэгжээд эхэлж байгаа. Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн агаар сэлгэлт, салхивчны системийг 2-3 дахин сайжруулсан. Урьд нь бол уламжлалт байгалийн аргаар сордог байсан бол давхар автоматжуулсан систем оруулж ирээд энэ агаар сэлгэлтийн асуудал бол 2-3 дахин сайжирсан гэж болно.

Холбогдох 2 стандартыг боловсруулаад дууссан. Энийг Стандарт, хэмжил зүйн газар өгсөн байгаа. Энийг батлагдах дуусахыг бид бүхэн хүлээгээд байж байгаа.

Гуравдугаарх нь бол энэ нөгөө лабораторийн барилга угсралтын ажлууд бол хийгдээд явж байгаа.

Дөрөвдүгээрт хамгийн чухал ажил бид нар юу хийж байгаа вэ гэхээр энэ нөгөө будгууд Монголд хэрэглэгдэж байгаа 14 нэр төрлийн будаг хортой байна уу, хоргүй байна уу. Хортой бол хэдэн хоногийн дараа аюултай нөхцөл байдал нь арилж байгаа гэдэг судалгаа хийж байгаа. Энэ бол аягүй өргөн хэмжээний судалгаа Ногоон титэм ТББ-тай манай Барилга, хот байгуулалтын яам хамтраад хийж байгаа. Өнгөрсөн 4

сарын хугацаанд хийж байгаа. Өчигдөр би яг энэ лабораторийн эрхлэгчтэй уулзахад энэ 4 дүгээр сардаа энэ шинжилгээний дүн гарна гэсэн. Энэ шинжилгээний дүн л бидний цаашидын чиглүүлэгч болох гээд байгаа юм. Яг хэдэн хоногийн дараа энэ будгийн аюултай байдал арилж байгаа вэ гэдэг тодорхой болох юм бол бид нар холбогдох журмыг боловсруулаад, энэ журмын дагуу 2023 онд сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэгт будах ажлыг зохицуулах гээд байгаа юм.

Хэрэв 30 магадгүй сайн үр дүн гараад 30 хоногийн дараа энэ хэрэглэж байгаа будгуудын аюултай байдал арилах юм бол бид нар 9 сарын 1-нд сургууль, цэцэрлэг хичээлдээ орохоос өмнө буюу 8 сарын 1-нээс өмнө бүх энэ будгийн ажлыг зохион байгуулъя гэж байгаа нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт энэ хүлээн зөвшөөрөгдсөн будгуудаа энэ шинжилгээгээр тодорхойлоод авах юм бол энэ будгуудаар л зөвхөн будна шүү гэдэг журамдаа оруулаад энэ будгаар будах гэж байгаа ААН-үүдийг баталгаажуулах үүднээс Барилгын хөгжлийн төвөөс заавал тохирлын гэрчилгээ аваад, энэ тохирлын гэрчилгээ дээр үндэслээд энэ будгийн ажлыг зохион байгуулна гэдэг ийм журмын зохицуулалт хийж байгаа. Хэрэв энэ журмаар энэ ажлыг бид бүхэн энэ жилдээ хийх юм бол сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг дээр аюулгүй будгаар будах боломжтой болно гэж харж байгаа. Тэгэхдээ энэ 2023 ондоо бид нар туршаад үзнэ. Тэгээд мэдээж аливаа нэг зүйлийг эхлэхэд алдаа дутагдал гарч магадгүй. 23, 24 оноосоо илүү сайжруулаад явах байх.

Тэгээд эцсийн арга хэмжээ бол ер нь энэ Монголын зах зээл дээр энэ чанарын шаардлага хангахгүй байгаа будгуудыг л оруулж ирэхгүй байх арга хэмжээ авах ёстой. Тэгэхийн тулд энэ ажиллаж байгаа бүх боомтууд дээр лабораторийн барилга барих, тэрэн дээр энэ химийн бодисууд энэ будгуудыг үздэг тоног

төхөөрөмжүүдийг суурилуулаад зах зээл рүү оруулж ирэхгүй байх юм бол энэ асуудал цэцэрлэгээр байгаа. Ямарваа нэгэн байдлаар Монголын зах зээл рүү ороод ирэх юм бол энийг бол хянах боломжгүй. Яагаад гэвэл будгийг бол хараад чанарыг нь бол мэдэх боломжгүй байдаг учраас ААН иргэд бол аль болох хамгийн хямдхан будгийг л энэ барилга руугаа авч хэрэглэх ийм дүр зурагтай байгаа.

П.Анужин: Саранчимэг гишүүн тодруулъя.

Б.Саранчимэг: Би түрүүн бас хэлсэн хүн. Ер нь амьдралынхаа 90 хувийг энэ дотоод орчинд өнгөрүүлж байгаа. Тэгээд ганц сургууль, цэцэрлэг гэхгүй ер нь энэ орон сууцнууд энэ яам бол яг энэ нэг энийг анх тэр барилгын материал орж ирэхэд хилээр тэр хяналтыг бол маш сайн тавиад шаардлагаа өндөржүүлэх хэрэгтэй. Үнэхээр дэлхийн стандартын будгийг бол бид нар заавал дахиж тэрийг нь шинэчлээд байх хэрэггүй шүү дээ. Тэгэхээр энэ стандартыг бол зайлшгүй гаргаж, энэ дээр хил боомт дээрээ анхаарах хэрэгтэй.

Нөгөө талаар бол судалгаа будган дээр судалгаа хийж байгаа гэж байна. Лаборатори баригдаж байгаа гэнэ. Тэгээд энэ хугацаанд бол бас л юм хийгдээгүй байх нь. Тэгэхээр яг энийгээ бас тодорхой хугацаанд хийгээд ажлынхаа үр дүнг гаргах зайлшгүй шаардлагатай байна.

П.Анужин: Дамбын Батлут гишүүн асуулт асууна.

Д.Батлут: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Маш чухал асуудал бас яригдаж байна. Тэгэхдээ төдийлөн үр дүн гарахгүй байгаад жоохон харамсалтай санагдаад байна. Тэгэхээр нэгдүгээрт нь бид нар дотоод агаарын бохирдлыг үүсгэж байгаа үүсгэгчээ тодорхой болгох хэрэгтэй байгаа. 1 асуулт байна энэ дээр. Жишээлбэл PM2.5, PM10 гээд энэ агаарын

бохирдуулагч бодис маань яг юунаас үүсэж байгаа юм. Тухайлбал та бүхний судалгаа дээр үндэслээд, дотоод агаарын энэ бохирдлууд ямар, ямар эх үүсвэрээс бохирдол бий болж байгаа вэ гэдгийг тодорхойлж чадсан уу? Түүний хэдэн хувь нь барилгын материалаасаа, хэдэн хувь нь орчноосоо ч гэдэг юм уу. Энэ дээр 1 тодорхой бас судалгаа хийгдсэн бол надад 1 хариулт хэлээч.

Хоёрдугаарт нь ер нь энэ Золбоо сайдын ярьж байгааг би дэмжиж байна л даа. Мэдээж бид нар хил гааль дээрээ лаборатори байхгүй зүгээр яах вэ Тохирлын итгэмжлэлийн тухай хуулийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байгаа ч гэсэн зайлшгүй бас энэ өөрсдийн дотоод бололцоондоо тулгуурласан энэ дэгдэмхий органик нэгдэл хэдий хугацаанд агууламж нь багасах, хүнд нөлөөлөх нөлөөлөл нь багасах вэ гэдэг дээр анализ хийж бас холбогдох хууль тогтоомжтой, худалдан авалттай холбоотой асуудлуудаа зохион байгуулах хэрэгтэй юм байгаа юм. Тэгэхээр энэ дэгдэмхий органик бодис маань ямар хугацаанд маш их хурдтай дэгддэг, ямар хугацаанд хүний биед нөлөөлөл бага үзүүлдэг вэ гэдэг тийм судалгаа гарсан зүйл байдаг юм уу? Одоо та бүхний хариулж байгаагаар бол тендерийг бид нар эрт зохион байгуулах ёстой. 7 сарын 1 гэхэд тендерийн ажил зохион байгуулагдаад хийчих юм бол хичээл эхлэхэд бол энэ байдал алга болчихно гэж яриад байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээр 1 надад 1 тийм яг судалгаатай тоо мэдээллүүд өгөөч.

Гуравдугаарт нь одоо бид нар нэлээн олон газруудыг судалж байж энэ асуудлууд гарсан гэж ойлгож байгаа. Сургууль, цэцэрлэг ч юм уу, иргэдийн оршин сууж байгаа орон байр ч юм уу. Тэгэхээр энэ дээр ямар төрлийн стандарттай барилгын материалууд нь чанарын шаардлага хангасан гэж гарч байгаа юм бэ? Ямар нь чанарын шаардлага хангахгүй гэж гарсан юм бэ? Яг үүн дээрээ тулгуурласан алхмууд

ажлуудыг зохион байгуулсан уу та бүхэн. Магадгүй энэ Саранчимэг гишүүн хэлээд байна шүү дээ. Өнгөрсөн хугацаанд юу хийв? Жил гаруйн хугацаанд гээд л. Баахан судаллаа, судаллаа гээд байдаг, бахь байдгаараа байна. Лаборатори байхгүй бүх зүйл байхгүй гээд ингээд зогсоод байсан юм уу? Жишээлбэл зүгээр практикаар тэр нөгөө хил гаалиар ингээд итгэмжлэлээр одоо энэ стандарт хангасан гэж оруулж байсан тэрэн дээрээс нь барилга байгууламжид хэрэглэгдээд, чанар стандартын шаардлага хангасан гэж үзээд байгаа зүйл зүйлээ бид нар түлхүү явуулах, чанарын шаардлага хангаагүйгээ татах, тодорхой хариуцлагад тооцох ийм ажлууд ер нь хийгдсэн юм уу гэдэг дээр 1 хариулт өгөөч.

Ер нь бол ингээд хэрэв одоо жишээлбэл 14 ААНБ барилгын материал будаг шунх нийлүүлж байна гэж та бүхэн мэдээлэл өглөө. Яг энэ тал дээр магадгүй чанарын шаардлага хангаагүй тийм бараа бүтээгдэхүүн оруулж ирчхээд, энийг нь тодорхой энэнд нь тодорхой мэргэжлийн байгууллагуудын зөвлөмж шаардлага хүргүүлсээр байтал өнөөдрийг хүртэл үйл ажиллагаа явуулаад байгаа ААН-үүд дээр та бүхэн хариуцлага тооцож байгаа юу? Магадгүй энэ үйл ажиллагаа явж байгаа юу, явахгүй байгаа юу гэх мэтчилнээр бид нар ингээд шат шатандаа энэ асуудлууд дээр хандахгүй болохоор зүгээр лаборатори гэдэг зүйлээр бүхний амыг хаачхаад байж бол бас болохгүй байгаа байхгүй юу энэ чинь цаг хугацаа өнгөрч байна. Тэр хооронд хүний эрүүл мэндтэй холбоотой олон асуудал.../минут дуусав/

П.Анужин: 7 номерын микрофонд Барилга, хот байгуулалт. ЭМЯ 7 номерын микрофонд хариулт өгье. Дараа нь Барилга, хот байгуулалтын яам хариултаа өгөөрэй. Тодорхой ажлыг нэхээд байна.

Л.Баярболд: Батлут гишүүний асуултад хариулъя. PM2.5, PM10 ямар хүчин зүйлээс шалтгаалж дотоод орчинд их байдаг вэ гэсэн асуулт байгаа. Тэгэхээр энэ 2 хүчин зүйл байна. Нэгдүгээрт гадаад орчны бохирдол өөрөө энэ дотоод орчны бохирдлыг бий болгоход бол шууд нөлөөлж байна. Хоёрдугаарт дотоод орчны үйл ажиллагаа явуулж байгаа энэ үйл ажиллагаанууд бол энэ дотоод орчны бохирдолд нөлөөлж байна. Тухайлбал тамхи татах, засвар үйлчилгээ хийх, хоол хийх гэх мэт энэ үйл ажиллагаанууд бол өөрөө энэ дотоод орчны энэ тоос тоосонцрын хэмжээг нэмэгдүүлэхэд нөлөөлж байна. Дээр нь дэгдэмхий органик нэгдлийн бас нөгөө дотоод орчны бохирдуулж байгаа 1 үүсвэр нь энэ зөвхөн барилгын материал гэхгүй энэ импорт гэр ахуйн тавилгууд бол бас өөрөө бас энэ дотоод орчны бохирдлыг, агаарын дэгдэмхий органик нэгдлийг бий болгох бас 1 нөхцөл бүрдэж байгаа. Ийм учраас бас бид нар энэ ДСБ барилгын материал гээд шалгаад байдаг. Гэтэл адилхан ДСП-ээр хийчихсэн маш олон тавилгууд байдаг. Энийг ч гэсэндээ маш сайн шалгаж оруулж ирэх шаардлага байгаа.

ЭМЯ-ны зүгээс энэ дотоод орчны бохирдлын чиглэлээр 48 сургууль цэцэрлэгийн байгууллагад шалгалт хийгээд биш ээ, судалгаа хийгээд судалгааныхаа зөвлөмжийг Боловсролын яам болон бүх ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгүүдэд хүргүүлж ажилласан байгаа. Өнөөдөр бид нар ямар аргаар өөрсдийнхөө одоо байгаа нөхцөлд энэ бохирдлоо бууруулж болох вэ, агааржуулалтаа нэмэх, агааржуулалтын хоолойгоо цэвэрлэх, ажиллуулах, мөн бохирдол ихтэй үед бол шүүлтүүр ажиллуулах гэх мэтчилэн бол зөвлөмжүүдийг бол өгч ажилласан. Дээр нь дотоод орчныхоо агаарын бохирдлын стандартыг бол боловсруулчихсан байгаа. Тэгээд Ногоон Титэм компаниас.

П.Анужин: Хариултыг гүйцээж хариулъя 7 номерын микрофонд.

Өөрийгөө тодорхой танилцуулаад асуултыг сая сонссон байх. Асуултад тодорхой хариулт өгөөрэй.

Б.Алтангэрэл: Сайн байцгаана уу? Алтангэрэл Ногоон Титэм лабораторийн захирал. Тэгээд гишүүний асуултад хариулахад бол бид нар яг энэ судалгааг хийгээд явж байгаа. Таны хэлдгээр ер нь бол урьд нь болохоор ингээд дотор орчинд шинэ судалгаа шинжилгээ хийхдээ бол нэгдсэн байдлаар орчхоод байгаа юм. Жишээ нь бид нарын энгийнээр ойлгох юм бол шал тааз уу, хана уу, эсхүл энэ тавилга уу гээд ингэсэн нэгдсэн байдлаар бохирдол нь харагдаад байсан байдаг байсан. Тэгэнгүүт бид нар ямар судалгаа хийж байна гэхээр энэ объект болгоноо тус тусад нь хүлээж аваад жишээ нь будаг бол будаг, эмульс бол эмульс, осп бол осп, дсп бол дсп, паркет уу гээд тус тусад нь шалгаж аваад, тэгээд олон улсын ISO-гийн 16000 серийн chamber test гээд шинжилгээний аргачлал байдаг. Тэр аргачлалын дагуу өнгөрсөн Байнгын хорооны хэлэлцүүлгээс сарын дараагаас эхлээд ер нь бол судалгааны ажил хийгдээд явж байна. Тэгээд явцын тайлангууд бол яг тодорхой хэмжээнд гарсан байгаа. Энийг бол БХБЯ-нд хүргүүлсэн.

Мөн энэ 4 сардаа багтаагаад эцсийн байдлаар тайлан гарах гээд ингээд явж байгаа юм. Тэгэхээр түрүүний Саранчимэг гишүүний асуултын дагуу энэ тухайн бүтээгдэхүүнийг ашиглаж эхэлснээс хойш хэдий хугацааны дараа дотор орчны агаарын бохирдол буюу нөгөө дотроос нь ялгараад байгаа химийн бодис нь алга болж байгаа юм бэ гэдэг том асуултын л хариултыг олох гээд ингээд яг ажиллаж байна. Тэгээд сарын дараа гэхэд энэ юмнууд нь бол нэлээн тоймтой ингээд гараад ирчих болов уу гээж хүлээлттэй ажиллаж байна.

П.Анужин: Асуулт асуух гишүүдийн нэрсийн дараалалд Балжиннямын Баярсайхан гишүүнийг

оруулаад өгөөрэй ажлын хэсгийнхэн. Дамбын Батлут гишүүн тодруулж асууя. Хаана хариулт өгөх гэж байна? Хэн хариулах вэ? БХБЯ дэд сайд Золбоо хариулъя.

Э.Золбоо: Гаалиас л хариулах байх даа энэ дээр. Ер нь бол яг ингээд барилгын дотор агаарын чанар муу байна гээд ингээд яваад байгаа. Тэгэхдээ энийг бүүр бид бүхэн яаман дээр ажлын хэсэг байгуулагдаад баталгаажуулж авсан нь зөв юм байна гэж үзсэн. Өнгөрсөн хугацаанд Батлут гишүүнээ хийсэн шинжилгээгээр бол дандаа яг будгаа будаад бараг тэр будгийнх нь үнэр нь арилаагүй байхад шинжилгээгээр хийгээд, тэгээд нөгөө гол гол яриад байгаа аюултай формальдигед, этиль, бензол, бензол эд нар гээд химийн бодисууд зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэдэн зуу дахин их байна гэдэг дүн шинжилгээ гарчихсан юм байна лээ. Тэгэхээр яг энүүгээр бид нар дүгнээд одоо бид нар энэ дотоод орчинд аюултай нөхцөлд амьдарч байна гэдэг дээр бол учир дутагдалтай санагдаад байгаа. Тэгээд энэ будгууд будагдсаны дараа хэдэн хоногийн дараа аюултай нөхцөл байдал нь арилж байгаа вэ гэдгийг тодорхойлох судалгаа л хийгээд байна л даа. Тэгээд магадгүй 20 хоногийн дараа ингээд арилчихвал нөхцөл байдал өөр болно. Хэрэв арилахгүй аюултай нөхцөл.../минут дуусав/

П.Анужин: Гаалиас ирсэн байгаа тийм ээ. ГЕГ-ын дэд дарга хариулт өгье, 1 номерын микрофонд, нэрээ хэлээд өөрийгөө танилцуулаад, асуултад хариулъя.

Г.Батмөнх: Сайн байцгаана уу. Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. ГЕГ-ын Хорио цээрийн хэлтсийн дарга Батмөнх байна. Яг түрүүн Батлут гишүүний асууж байгаа асуулт яг зөв. Энэ асуудлыг бол ЭМЯ болон Барилгын яамнаас энэ судалгаа шинжилгээг хийгээд, энэ компанийн оруулж ирсэн ийм нэр төрлийн будаг болон энэ материал ийм

үзүүлэлтүүдээрээ бас шаардлага хангахгүй байна гэдэг энэ мэдээллийг өгөөд, энэ бодисыг энэ бараа бүтээгдэхүүнийг хилээр оруулахыг бас хязгаарлах хориглох шаардлага тавивал энэ дагуу бол ГЕГ бас ажиллах боломж нь байгаа.

Яг одоогийн хувьд бол стандарт байхгүй мөн яг хил дээр маань энийг шинжлэх лабораторийн чадамж маань бий болж амжаагүй байгаа учраас тэндээ бол манай байгууллага бол өөрөө үзэж чадахгүй байгаа. Ер нь бол сая бол хэлснээр салбарын яамнууд нь бол энийг нь гаргаад тодруулаад өгвөл тухайн бүтээгдэхүүнийг хориглох боломжтой байгаа, хязгаарлах.

П.Анужин: Батлут гишүүн тодруулж асууя.

Д.Батлут: Энэ сэдэв хөндөгдөөд асуудал үүссэнээс хойш гарснаас хойш жилийн хугацаа өнгөрчихсөн байна гэж байгаа юм. Тэгээд жилийн хугацаа өнгөрөөд нөгөө шийдэл хүлээгээд зогсоод байж болохгүй л дээ төрийн байгууллагууд. Магадгүй өнөөгийн байгаа нөхцөл байдалдаа дүгнэлт хийгээд өөрсдийн авч чадах хэмжээний арга хэмжээнүүдээ авах ёстой байх гэж харж байгаа юм. Сая хил гаалийн нөхдүүд хэллээ шүү дээ. Өнөөдөр манайд хязгаарлагдмал боловч 1 лаборатори байж байна. Яагаад энэ лабораторид энэ 14 ААН-үүдийн нийлүүлж байгаа бараа бүтээгдэхүүн дээр шинжилгээ хийгээд, дүгнэлт гаргаад явуулахыг нь стандарт хангаж байгааг нь явуулаад, стандарт шаардлага хангахгүй байгааг нь явуулахгүйгээр хязгаарлалт тавьж чадахгүй байгаа юм бэ? Бодлого гаргаж байгаа энэ яамныхан, холбогдох хүмүүсээ. Дор хаяж бид нар ийм арга хэмжээ авах ёстой байхгүй юу. Бусдыг нь чаддаггүй юм гэхэд. Тэгэхээр жоохон санаачилга дутсан байна гэж эндээс л.../минут дуусав/

П.Анужин: Чинбатын Ундрам гишүүн асуулт асууна. Тодруулга байсан. Хэдэн номерын микрофонд хэн хариулах вэ? БХБ-ын дэд сайд Золбоо 7 номерын микрофонд хариулт өгнө.

Э.Золбоо: Тийм сонсголоос хойш бараг сарын дараа бид нар яг нөгөө будгуудыг хорттой байна уу, үгүй юу энэ шинжилгээ рүүгээ орсон. Тэгээд л яг энэ нөгөө процессын ажлууд нь яваад л бас нарийн цаг хугацаа ороод байна л даа. Тэгээд энэ ажлыг хийхэд бас тодорхой хэмжээний төсөв мөнгө шаардагдсан. Нийтдээ бараг 80 орчим сая төгрөгийн төсөв мөнгө шаардагдсан. Тэгээд Төсвийн тухай хуулиар чинь бол иүүд бид нар 22 ондоо энэ төсвийг гаргах боломж байхгүй. Тэгээд янз бүрийн аргаар төсвийг бид нар эрэлхийлж байгаад л төсөв дээр суулгахгүйгээр Нормчлолын сангаас төсөв олж байгаад энэ мөнгийг зохицуулаад, тэгээд л энэ судалгааны ажлууд хийгдээд, одоо энэ 4 дүгээр сард дуусна. Яг энэ таны хэлдэг энэ судалгаа нар хийгдэж байгаа. Энэ Монголын зах зээлд хэрэглэгдэж байгаа түгээмэл 14 будгийн аль нь эрүүл мэндийн шаардлага хангаж байна, хангахгүй байна гэдэг энэ судалгааны дүн гарч ирнэ. Тэрний дараа тухайн будгуудыг зөвшөөрөх, оруулж ирэх, оруулж ирэхгүй асуудал яригдах гээд байгаа юм.

П.Анужин: Чинбатын Ундрам гишүүн асуулт асууна.

Ч.Ундрам: Түрүүн хэлж байна. Хүн амьдралынхаа 90 хувийг дотоод орчинд өнгөрөөдөг гээд. Тэгээд бид нар гадаа энэ утаатай байна гээд яриад байдаг мөртөө бүгд энэ дотоод орчинд орж ирээд ажил дээрээ, гэр орондоо, сургууль, цэцэрлэгт орж ирээд тэгээд формальдигед, бензол, толуол гээд хорт хавдар маш түргэн үүсгэдэг, бүр урагт нөлөөлдөг маш өндөр эрсдэлтэй ийм хольц бүхий будаг эмульс, цавуугаар хийгдсэн байшин дотор, тавилгын цаана ингээд суугаад байж байдаг.

Тэгээд бидний хүүхдүүдийн цуснаас хар тугалга илэрч байна, өндөр тунтай байна, хорт хавдар ихсээд байна, хорт хавдар залуужаад байна гээд ингээд яваад байдаг. Тэгэхээр энэ асуудлыг бид нар сонсгол хийгээд жил болж байна. Яах вэ тодорхой ажлууд 4 ажил хийгдсэн гээд сая хэлж байна л даа. Энэ бол 1 яамнаас нь л хийгдсэн ажлууд байна л даа. Нөгөө яамд юу болсон юм бэ? ЭМЯ юу юу хийсэн юм бэ, бусад байгууллагууд нь юу хийсэн юм бэ? Ямар ч хийсэн бусад байгууллагын ажил бол сонсогдохгүй байна л даа. Сая би албаар хамгийн сүүлд асууя гэж бодоод нэлээн гишүүдийг асуултыг нь сонсож байгаад асууж байна л даа. Тэгээд яах вэ хийсэн ажлын хүрээнд бас тодорхой хэдэн асуулт байна.

Нэгдүгээрт энэ Замын-Үүд дээр лабораторийн барилга бариулж байгаа дуусах юм байна. Тоног төхөөрөмж арван нэгэн тэрбум төгрөг хэрэгтэй гээд тэгж байна. Тэгэхээр шинжилгээ хийж чадаж байгаа 1 хувийн хэвшлийн ч юм уу энэ ашгийн бус ТББ юм шиг байна. Ийм 1 байгууллага байгаад байгаа юм байна. Тэгэхээр нэгдүгээрт энэ МУИС, ШУА гээд химийн хүрээлэнтэй байгууллагууд байгаа шүү дээ. Материал судлал эд нар гээд янз бүрийн судалгаа шинжилгээ хийдэг энэ газруудаас асууж үзсэн үү? Тэнд шинжилгээ хийх ямар ч боломжгүй юу?

Хоёрдугаарт энэ Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хууль гээд бид нар сая баталсан шүү дээ. Энэний хүрээнд хувийн хэвслүүддээ захиалга өгөөд, энэ шаардлагатай газрууд нь маш хурдан лабораториуд байгуулуулалд хурдтай ажиллачих боломж байгаа юм шиг санагдаад байна. Энэ дээр бодсон юм байна уу?

Хоёрдугаарт энэ Евро стандарт Хятадын GB стандарт гээд байгаа. Тэгээд энэ GB стандартын дагуу манайх ингээд стандартаа боловсруулаад

өгчихсөн юм байна. Тэгэхээр энэ Стандарт, хэмжил зүйн үндэсний төв хэр хугацаанд энийг чинь авч үзэж шийдэх ёстой юм бэ? Хэзээ өгчихсөн юм бэ? Энэ хугацаа надаа хэлээч? Би бол хил гаалиар 1 литр ч гэсэн ийм хорт бодис бүхий будаг битгий орж ирээсэй гэж хүсээд байна л даа. Тэгэхээр 1 өдрийн өмнө ч гэсэн энэ стандарт нь батлагдаад мөрдөгдөөсэй гэж хүсээд байгаа юм.

Тэгээд энэ GB стандарт дээр чинь ийм формальдигед орсон будаг болохгүй, ийм будаг байх юм бол хорь хоногийн дараа гээд ийм хоног эд нар нь заачихсан байдаг юм бол заавал ийм судалгаагаа хүлээгээд л ингээд цаг алдаад байх шаардлагагүй юм биш үү? Үүнээс гадна маш хурдтай ийм бодисууд орсон ийм бүтээгдэхүүнийг ерөөсөө шинжлээд байх ч хэрэггүй шууд хорьё гээд гааль дээр хорьчихож болдоггүй юм уу? Тэгээд лабораторигүй ч гэсэн бичиг баримтын хүрээнд тэрийг нь шалгаад, тэр орц найрлагад нь байх юм бол шууд хорьчихож болдоггүй юм уу гэсэн ийм.

Дараагийн энэ барилгын зураг төсөвтэй холбоотой бас асуулт байна. Байшин барихдаа салхивчтай зураг төсөв батлуулчихаад, барихдаа салхивчгүй бариад, тэрийг нь комисс, улсын комисс хүлээгээд авчихдаг ийм асуудал бас байдаг уу, үгүй юү? Хэрэв тийм байдаг бол тэр улсын комиссуудад ч гэсэн бид нар хариуцлага тооцох ёстой гэж бодоод байна.

П.Анужин: Эхний асуулт бусад яамнууд юу хийсэн бэ гэж БХБЯ 4 асуудал хийхийг зорьж байгаа гээд байна. ЭМЯ бусад холбогдох газрууд тодорхой хариулт өгье. Ер нь энэ та бүхний ажлын үр дүн харагдаж байна даа. Асуулт асуухаар хариулах хүн байхгүй, бие бие рүүгээ асуултыг шийдээд. Тэгээд эхнээсээ л ирсэн ажлын хэсэг та нарын энэ оролцож байгаа байдлаас бол та нар энэ хүмүүсийн эрүүл мэнд, дотоод орчны энэ бохирдол агаарт хэрхэн анхаарсан бэ

гэдэг бол угаасаа харагдаад байгаа. Бусад холбогдох газрууд хийсэн ажлаа, тодорхой хийсэн ажлаа хэлнэ үү. 7 номерын микрофонд ЭМЯ хариулт өгье эхлээд.

Д.Баярболд: Ундрам гишүүний асуултад хариулъя. Бусад яам ямар ажил хийв гээд. Энэ дотоод орчны агаарын бохирдлыг бууруулах чиглэлээр ажлын хэсэг бол ер нь хамтарч ажиллаж байгаа. ЭМЯ-ны зүгээс эмнэлгийн барилгын норм дүрмийн стандарт дээр ажиллаад, дээр нь энэ дотоод орчны агаарын стандартыг ЭМЯ-наас толгойлж бас боловсруулсан байгаа. Энэ стандарт зөвхөн дотоод орчин дахь дэгдэмхий органик нэгдэл биш PM2.5, PM10, дээр нь хар тугалга болон хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх элементүүд мөн түүнчлэн энэ бактериологи буюу энэ нян, вирусийн агууламж ямар байх вэ гэсэн энэ асуудлуудыг тусгасан стандартуудыг бол гаргасан байгаа.

Мөн яг энэ агаарын бохирдол өндөр байгаа энэ үед энэ сургууль, цэцэрлэгүүд дээр судалгаа хийгээд энэ бохирдолтой үед хэрхэн арга хэмжээ авах вэ гэдэг судалгааны үндсэн дээр зөвлөмжүүдийг гаргаж энэ боловсролын сургалтын байгууллагууддаа хүргүүлсэн. Ийм урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн байгаа.

П.Анужин: БСШУЯ хариулт өгье. БСШУЯ, түрүүн би танилцуулгад танилцуулсан шүү дээ. Та нар ирц өгчхөөд гарч байж болохгүй шүү дээ. БСШУЯ Батболд, БШУЯ-ны Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, зохицуулалт, нэгдсэн мэдээллийн сан, тайлагналт хариуцсан шинжээч гээд ирсэн байсан биз дээ. БСШУЯ-ыг дууд, энэ хооронд Байгаль орчны яам хариулт өгч байя. Байгаль орчны яам 7 номерын микрофонд наашаа суугаад хариултаа өг. БСШУЯ ирээрэй, энд хүүхдүүдийн эрүүл мэндийн асуудал ярьж байна шүү. Ирцэд өгч нэрээ өгчхөөд

ирэхгүй байх юм. 7 номерын микрофонд өөрийгөө танилцуулаад, хурдхан шиг хариулт өг ямар удаан юм бэ?

Ц.Мөнхбат: Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе. Гишүүдийн асуултад хариулъя. БОАЖЯ-ны Хүрээлэн буй орчны бодлого зохицуулалтын газрын Агаарын бохирдлын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн Мөнхбат байна. БОАЖЯ-наас өнгөрсөн хугацаанд дараах 4 арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд Агаарын тухай хуульд 2022 оны 6 дугаар сард нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, агаарын чанарыг сайжруулах бүсэд хийн түлшээр дулааны асуудлаа шийдвэрлэж байгаа айл өрхөд хийн түлшний үнийн урамшуулал хөнгөлөлтийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ гэдэг ийм хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулсан. Энэ нь бол бид нар энэ хийн түлшээр дулааны асуудлаа шийдвэрлэж байгаа айл өрхийн тоог нэмэгдүүлэх нь өөрөө дотоод орчны агаарын бохирдлыг сайжруулахад дам нөлөөтэй ийм ажил байгаа. Ингээд БОАЖ-ын сайдын тушаалаар ажлын хэсэг байгуулж, энэ хийн түлшний үнийн урамшууллын хувь хэмжээг тогтоох, урамшуулал олгох журам боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдаж ажиллаад, журмын төслийг боловсруулаад яамнуудаас саналаа аваад, ирэх долоо хоногийн Засгийн газрын хуралдаанаар энэ тогтоолыг өргөн барихаар ажиллаж байна.

Хоёрдугаарт нь хэрэв энэ хийн түлшний хөнгөлөлт урамшууллын тогтоол маань Засгийн газрын газраар батлагдах юм бол бид нар 2023-аас 24 оны халаалтын улиралд нийслэлийн агаарын чанарыг сайжруулах бүсэд оршиж байгаа нийт гэр хорооллын айл өрхийн 25-аас доошгүй хувь буюу дөч орчим мянган гэр хорооллын айл өрхийг яндангүй бүс болгож тогтоох ийм тооцоо судалгааг хийж байна. Ингээд НЗДТГ-аас энэ 40000 айлын тоо судалгааг гаргаад ирвэл БОАЖ-ын сайд,

Хотын дарга 2 хамтарсан тушаал захирамжаараа 40000 орчим мянган айлыг энэ бүсэд хамруулаад, 15000 орчим айл өрхийг нь хийн түлшээр, 25000 айл өрхийг нь цахилгаан халаагуураар халаах ийм бодлого төлөвлөлтийг хийж байна.

Гуравдугаарт нь энэ дотоод орчны агаарын чанарыг сайжруулахтай холбоотой энэ агаарын шүүх цонхны вакум цонхон дээр энэ дотоод орчны агаарын бохирдлыг шүүдэг ийм тоног төхөөрөмжийг ногоон зээлийн бүтээгдэхүүний жагсаалтад оруулах ийм ажлыг бас хийж байна.

Дөрөвдүгээрт нь энэ Ногоон титэм компанийн компаниас тавьсан хүсэлтийн дагуу үйлдвэр аж ахуйн газруудын дотоод орчны агаарын чанарыг хянадаг байх энэ тогтолцоог бүрдүүлэхээр манай Байгаль орчны үнэлгээ аудитын хэлтэс маань бас тус компанитай хамтран ажиллаж байна.

П.Анужин: БСШУЯ ирсэн гэсэн үү? Та 7 номерын микрофонд, асуултаа мэдэж байгаа юу? Асуулт юу хариулах, ямар асуултад хариулахаа мэдэж байгаа юу та? 7 номерын микрофонд хариултаа өгье.

Ч.Батболд: Сайн байцаана уу. БШУЯ-ны Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн ахлагч шинжээч Батболд гэж хүн байна. Манай боловсрол шинжлэх ухааны салбарт хэрэгжиж байгаа нийт сургууль, цэцэрлэгт шаардлагатай дотоод орчны агаарын бохирдлыг бууруулах чиглэлээр бол 22 оноос ер нь бол 1 маягийн зураг БХБЯ-нд бол захиалж хийлгэж байгаа. Энэ захиалга хийлгэх ажлын даалгавар болон зураг төсвийг боловсруулах даалгавар дээр бол бид нар энэ дотоод барилгын цэцэрлэг, сургуулийн дотор хийгдэх будгийн асуудал, агаар агаарын чанар, агааржуулалтын асуудлыг бол нарийвчлалтай барилга, хот, Барилгын хөгжлийн төвийн норм дүрмийг баримталсан. Мөн үүн дээр

дахин шинээр будгийн стандарт шаардлагыг хангасан ийм заалтуудыг бол оруулж өгч өнөөдрийг хүрсэн байгаа.

Мөн 23 он дээр мөн 23 оны төсвийн төсөлд шинээр оруулахаар нь бол 470-аад төсөл, арга хэмжээ ингээд яасан. Түүн дотор бол 270 сургууль, цэцэрлэгийн барилгын шинээр барихад бол зураг төслийн асуудал дээр бол Эдийн засгийн хөгжлийн яаманд яг энэ ажлын хэсэгт ажлын хэсгийн энэ шийдэх шаардлагатай энэ нь дотоод орчны агаарын асуудал будаг, агааржуулалтын асуудлыг бол шийдэх талаар бол хамтарч ажиллаад өнөөдрийг хүрээд байж байна.

П.Анужин: Энэ Байнгын хорооны хурал явагдаж байна. Тэгээд БХБЯ дэд сайд нь ирсэн байна. Байгаль орчны яам, БСШУЯ бодлого ярих хэмжээний хүнээ Улсын Их Хурал руу илгээдэг, Байнгын хороонуудын хуралд оролцуулдаг. Ядаж Төрийн нарийн бичгийн дарга нь ирж бодлого ярьдаг гэдгийг би ахин энэ Байнгын хорооны хурлын индэр дээрээс би сануулж байна. Шинжээч, мэргэжилтэн нар ирүүлчих юм. Ингээд энэ хүний эрүүл мэндтэй холбоотой бүтэн жил ингээд зарцуулаад тайланг нь хэлэлцэж байгаа ажил дээр бид нар ямар ч бодлого ярьсангүй бүтэн цаг өнгөрч байна.

Тийм учраас энэ холбогдох яамдаас ирсэн төлөөллүүд яамдаа очиж хэл. Та нар хариуцлагатайгаар тэр бодлого гаргаж байгаа энэ хүмүүсийнхээ хариултыг энэ гишүүдэд албан ёсоор өг, бичгээр өг. Ямар ч бодлогын түвшний хариулт авч чадсангүй. Ундром гишүүн тодруулах уу? 3 номерын микрофонд өөрийгөө танилцуулаад, хариултыг гүйцээж өгье.

Б.Ууганбаяр: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Ууганбаяр. Энэ дотор барилгын материал дотоод орчинтой холбоотой асуудалд СХЗГ-ын зүгээс

яаралтай зохион байгуулалтын арга хэмжээнүүдийг бол аваад ажиллаж байгаа. Хууль, эрх зүйн орчноо боловсронгуй болгох чиглэлээр Монгол Улсын Засгийн газарт тодорхой нөхцөл байдлаа танилцуулаад хууль, эрх зүйн орчноо боловсронгуй болгож байна.

Стандарт ба хөгжил үндэсний хөтөлбөр боловсруулж байна. Стандартчиллаар Стандарт хэмжил зүйн талаар төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичиг боловсруулаад, зохион байгуулалтын арга хэмжээнүүдийг аваад явж байна. Энэ 4 дүгээр сардаа багтаад, Монгол Улсын Шадар сайдад танилцуулагдахаар мэргэжлийн хяналтын чиг үүрэг стандартын хэрэгжилтийн хяналтын чиг үүрэг гаалийн байгууллагад бас шилжсэнтэй холбогдуулаад улсын байцаагч нарт чанар, стандартын талаарх ойлголт, сургалт, мэдээллүүдийг өгсөн.

Дотоодын бүтээгдэхүүн үйлчилгээнүүдэд худалдан авалт дээр Засгийн газрын 2019 оны 90 дүгээр тогтоолын хүрээнд заавал тохирлын баталгаатай худалдан авах энэ чиглэлийн арга хэмжээнүүд бол аваад байна. Энэ бол маш том арга хэмжээ. Нөгөө талаас энэ стандарт инженерийн шийдэлтэй иргэний барилгын дотоод орчны бохирдлын хяналтын стандарт гээд GB 50325 гээд стандарт БХБЯ-наас боловсруулаад, 2023 оны 1-дүгээр сард Стандарт, хэмжилзүйн газарт ирсэн. Энэ стандартыг батлах процессынхоо дагуу холбогдох стандартчиллын үйл ажиллагаанд оролцогч байгууллагуудаасаа санал авдаг 2 сарын хугацаанд үргэлжилдэг. Сая 23 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр барилгын техникийн хороогоороо хэлэлцээд, энэ стандартынхаа боловсруулалт, агаарын чанарын стандартуудтай уялдуулах байдлаар дахин боловсруулах, сайжруулах чиглэлээр буцаасан байгаа. Энэ тодорхой зөвлөмжийн хэрэгжилт хангагдвал, дотоод зохион байгуулалтаа хангаад энэ

стандартыг батлах ажиллагааг бол яаралтай зохион байгуулаад бол явна.

Нийт ер нь 2019 оны 235 дугаар тогтоолоор хүний амь нас, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинтой холбоотой шаардлагатай батлах техникийн зохицуулалтын жагсаалт гарсан. Энэ дээр барилга, барилгын материалтай холбоотой 2 техникийн зохицуулалт байгаа. Тэрний нэг нь бол батлагдсан, нэгэн дээр нь Стандарт, хэмжилзүйн газар бол санал, дүгнэлтээ хийгээд өгсөн байгаа. Ер нь Стандарт, хэмжилзүйн газар хуулиар олгосон чиг үүргийнхээ хүрээнд энэ зохион байгуулалтын ажлуудыг бол маш түргэн хугацаанд хийгээд явж байгаа гэж хэлэхээр байна. Баярлалаа.

П.Анужин: 7 номерын микрофонд Барилга, хот байгуулалтын дэд сайд Золбоо хариулт өгье.

Э.Золбоо: Манайтай бас холбоотой 2, 3 асуулт байна. Стандартыг бид нар 12 дугаар сая өгсөн гэдгийг хэлж байна. Хоёрдугаарх нь энэ салхивчгүй барилга баригдаад улсын комисс хүлээж авсан байна гээд. Яг энэ дээр тодорхой жишиг байгаа болов уу? Энэ бол Барилгын тухай хууль зөрчсөн үйлдэл л гэж бодож байна. Зургийн компаниар бол заавал энэ хамгийн чухал агаар сэлгэлтийн зургийг хийсэн байгаа. Энэ зургийн дагуу угсралт гүйцэтгэж байгаа компаниуд хийх ёстой. Энийг бол улсын комисс хүлээж авах ямар ч боломж байхгүй л гэж үзэж байна. Тодорхой жишиг та хэлэх юм бол бид бүхэн энэ талаар шалгаад эргээд хариу өгье. Ер нь бол ямар ч боломжгүй гэж хариу өгье.

Гуравдугаарх нь бусад лабораториуд дээр энэ химийн бодисыг үздэг талаар үзүүлэх талаар судалгаа хийсэн үү, уулзаж үзсэн үү гэдэг асуулт асуулаа. Өнөөдөр бол түрүүн хэлсэн Ногоон титэм ТББ энийг хийж байгаа. Өөр Монгол улсын хэмжээнд бол

лабораториуд байгаа. Энэ лабораториуд дээр энэ химийн бодисуудыг үздэг, гагцхүү тоног төхөөрөмж л авах шаардлагатай юм байна лээ. Энэ тоног төхөөрөмжийн төсөвт өртгийг би түрүүн хэлсэн сая орчим доллар юм байна лээ. Бид нар энэ Ногоон титэм ТББ-тай хамтарч эхний ээлжид бол энэ ажлыг зохион байгуулна.

Хоёрдугаарт манай Барилгын хөгжлийн төв дээр лабораториуд байдаг. Энэ лаборатори дээрээ энэ химийн бодисыг үздэг тоног төхөөрөмжийг суурилуулах ажлыг бас зохион байгуулаад явж байгаа. Тоног төхөөрөмж нь бол манай Барилгын хөгжлийн төв дээр ирчихсэн байгаа. Энийгээ яаж ажиллуулах вэ, яаж тохируулга хийх вэ гэдэг дээр ажил дутуу байгаа, энийг зохион байгуулна. Тэгээд эцэст нь хэлэхэд сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг дээр энэ жилээс хийгдэх барилгын засвар болон будаг шунхны ажлыг хийхээс өмнө бид нар Барилгын хөгжлийн төвөөс заавал тохирлын гэрчилгээ авах ийм шаардлагыг ААН-үүдэд тавих гэж байгаа. Энэ тохирлын гэрчилгээг авахын тулд заавал Барилгын хөгжлийн төв дээр тухайн ААН-үүд өнөөдөр ганцхан шинжилгээ хийж байгаа Ногоон титэм ТББ дээр очоод тэр нөгөө будах гэж байгаа будгуудаа шинжлүүлээд, шинжилгээний үр дүнгээ барилгын хөгжлийн төв дээр үзүүлээд тохирлын гэрчилгээ авна. Ингэснээр ер нь бол энэ жил энэ асуудал нэлээн цэгцэрч сайжирна гэж бид харж байгаа.

Тэгээд зах зээл нь энэ эрэлт нь бий болоод энэ химийн бодисыг үзэх шаардлага нь гараад Ногоон титэм гэдэг ТББ ачааллаа дийлэхээ болих юм бол энэ лабораториуд өөрсдөө эдийн засгийн тооцооллоо хийж байгаад, тоног төхөөрөмжөө суурилуулаад ингээд хөгжсөөд явах боломжтой гэж харж байгаа.

П.Анужин: Ундрам гишүүн, Чинбатын Ундрам гишүүн тодруулъя.

Ч.Ундрам: Энэ зарим энэ барилгын материалуудыг заавал шинжилж үз, шинжилгээний хариуг хүлээлгүйгээр бушуухан формальдигед, бензол, толуолын орц найрлага нь ийм хэмжээнд байвал ер нь оруулахгүй гээд бушуухан хориглочих ийм боломж байхгүй юм уу? 1 өдрийн өмнө ч гэсэн ийм хортой бодисыг бид нар хориглох ёстой байх гэж 1 асуулт байна.

Тэгээд салхивчгүй тийм орон сууцууд зарим 1 цэцэрлэг, сургууль байна гэсэн ийм мэдээллүүд надад ирсэн. Тэгэхээр ийм мэдээлэл байгаа бол ийм боломжгүй гэсэн хариултыг би авч байна л даа. Энэ бол хууль зөрчсөн Барилгын тухай хуулийг зөрчсөн асуудал байх нь байна. Хэрэв ийм барилга байгаа бол ард иргэд тэгэхээр нөгөө шүгэл үйл ажиллагааны хүрээнд мэдээлэл өгөөд, арга хэмжээ авхуулж болох нь байна гэж би ойлголоо. Зөв үү тийм ээ? Гуравдугаарт Байнгын хорооны даргаас даргад санал болгомоор байна. Энэ 24 оны.../минут дуусав/

П.Анужин: Гүйцээе Ундрам гишүүн.

Ч.Ундрам: Энэ 24 оны улсын төлөвлөгөө төсөвт яг энэтэй холбоотой асуудлуудыг оруулмаар байна. Тэгээд холбогдох яамдад бүр албан ёсоор үүрэг өгч үүрэгжүүлж, 1 тогтоол ч юм уу гаргуулмаар байна. Тэгэхгүй бол энэ асуудлыг ер нь бол манай сайд нар бол ер нь тоохгүй байна шүү дээ. Гэтэл энэ чинь чимээгүй өчнөөн хүүхдүүдийг, хүмүүсийг алаад байна. Энэ чинь чимээгүй хордуулж алж байна гэсэн үг байхгүй юу. Тийм учраас заавал Байнгын хорооноос 1 тогтоол ч юм уу эсвэл бүр Улсын Их Хурлын тогтоол ч байдаг юм уу энийг энэ асуудлыг нэлээн өндөр түвшинд авч үзэж, сайд нарыг үүрэгжүүлэх ийм бас боломж байна уу гэсэн ийм асуулт байна.

П.Анужин: Ундрам гишүүний асуултад хариулъя. Бид нар Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтэд таны хэлж байгаа саналыг бол тодорхой тусгаж болно. Ингээд бид нар Улсын Их Хурлын нэгдсэн чуулганд танилцуулаад, чуулганаас энэхүү асуудал дээр шийдэх зайлшгүй шаардлагатай гэж үзэх юм бол эргээд бид нар Байнгын хороон дээр авч хэлэлцээд, төсвийн үед ярилцах бүрэн боломжтой байгаа. Сая нэмээд асуулт асуусан, тодруулсан, тодруулж асуулт асуусан тийм үү? 7 номерын микрофонд БХБ-ын дэд сайд Золбоо хариулна.

Э.Золбоо: Тийм, салхивчгүй барилга байгууламж байх юм бол бид бүхэнд бол мэдэгдэж болно. Засгийн газрын дуудлага ирүүлдэг 11 11 төв рүү мэдээлэл ирүүлж болно. Тэгээд мэргэжлийн хяналт сая татан буугдаад мэргэжлийн хяналтын чиг үүргүүд бол холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагууд руу шилжсэн. Тэгээд яг энэ салхивчтай холбоотой агааржуулалт байхгүй байгаа орон сууцын мэдээлэл ирэх юм бол бид бүхэн тухайн газар нь шалгалт хийгээд, асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой гэж хариулт өгөхийг хүсэж байна.

П.Анужин: Балжиннямын Баярсайхан гишүүн асуулт асууна. Хаана ЭМЯ 2 номерын микрофонд Ундрам гишүүний асуусан асуултад гүйцээж хариулт өгнө.

Л.Баярболд: Ундрам гишүүний асуултад хариулъя. Энэ барилгын материалд агуулагдаж байгаа хорттой химийн бодисын асуудлыг бол Эрүүл ахуйн тухай хуулиар зохицуулсан байдаг. Эрүүл ахуйн тухай хуульд барилгын материалд агуулагдаж байгаа аюулгүйн үзүүлэлтийг барилгын болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас батална гээд. Энэ дээр 2018 оны А05, 08 дугаар тушаалаар Эрүүл мэнд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын хамтарсан тушаалаар энэ бүх

үзүүлэлтүүдийг бол нормчилчихсон байгаа. Хамгийн гол нь эдгээр үзүүлэлтүүдийг тодорхойлдог лаборатори дээрээ өнөөдөр бид бас ийм байдалд орчхоод байгааг хэлье. Тэрнээс аюулгүй үзүүлэлтүүдийн нормыг бол 2 сайдын тушаалаар баталчихсан байгаа.

Дээр нь ЭМЯ-нд мэргэжлийн хяналтын байгууллагын эрүүл мэндийн хяналт шилжиж ирсэн. Энэ хяналт дотор эрүүл ахуй халдвар судлалын хяналт байдаг. Эрүүл ахуй халдвар судлалын.../минут дуусав/

П.Анужин: 2 номерын микрофон асуултаа хариултаа гүйцээгээд хариулъя.

Д.Баярболд: Энэ эрүүл мэндийн хяналтад байгаа эрүүл ахуй халдвар хамгааллын хяналт нь энэ барилгыг газар олгохоос ашиглалтад орох хүртэл хугацаанд эрүүл ахуйн норм дүрмийн хэрэгжилтийг хянадаг. Мэдээж зураг төслийн үе шатад бол энэ зураг төсөл дээр эрүүл ахуйн нормын дагуу агааржуулалтын системүүд тусгагдсан байна уу, үгүй юу гэдгийг хянадаг. Мөн барилгыг ашиглалтад хүлээж авах явцад бас яг энэ улсын комиссын бүрэлдэхүүнд орж, энэ асуудлуудаа бол шалгаж комиссын актад ийм гарын үсэг зурдаг ийм зохицуулалт бодлогын хэмжээнд зохицуулагдсан байгаа.

П.Анужин: Балжиннямын Баярсайхан гишүүн асуулт асууя.

Б.Баярсайхан: Баярлалаа. Бид аюулгүй орчинд амьдрах эрхтэй. Ингэж бид нар Үндсэн хуулиасаа авхуулаад ингээд тунхаглаад явж байгаа. Гэхдээ сүүлийн үед ялангуяа томчууд, хүүхдүүд энэ хорт хавдраар дэлхийд тэргүүлж байгаа энэ өвчинд ганцхан хоол шим тэжээл биш, энэ барилгын чанаргүй материал стандартгүй будаг шунх гээд олон зүйл нөлөөлж байгаа. Ялангуяа хүүхдийн цусан дахь металлын хордлого ихсэж байгаа гэсэн ийм асуудал байгаа.

Гэхдээ бид энэ цаг үед бол энэ асуудлыг шийдээгүй ингээд яриад сууж байгаа нь бол харамсалтай. Яагаад гэвэл өнөөдөр бид бас өөрсдийнхөө амьдарч байгаа орон сууц энэ Монгол Улсад бол стандартын барилга барьж болдог, чанартай барилга барьж болдог гэдгийг бол үнэхээр харуулж байгаа. Харамсалтай нь хамгийн ядарсан төрийн эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэг гэх мэт ийм барилгууд нь ингээд чанарын шаардлага хангахгүй яваад байна. Тэгээд танай яамны доор Барилгын яамны доор зураг төсөл хийдэг хүмүүс байгаа шүү дээ. Энэ хүмүүс чинь анх зургаа хийхдээ л энэ чанар стандартыг хангасан материалаар энэ барилга босно гэдгээ хэлж мэддэггүй юм уу?

Манай Завхан аймагт бол би энийг 3 жил бараг ярьж байна. Хийсэн бүх сургууль, цэцэрлэг, театр, Тамгын газар, улсын төсвөөр хийсэн бүх барилгууд чанаргүй байгаа. Энийг Үндэсний аудитын газар нь дүгнэчихсэн байж байгаа. Тэгээд энэ дээр ямар ч энэ манай улс Барилгын яамгүй юм шиг энэ дээр хяналтын байгууллагагүй юм шиг ингээд л яваад байгаа. Энд бүхэл бүтэн нэгэн аймгийн хүүхдүүдийн эрх зөрчигдөж байна гэж ингэж үзэж байгаа. Тэгээд энэ асуудлыг Барилгын яам мэдэж байгаа юу? Одоо баригдах барилга дээрээ чанар стандартыг хангахаас гадна, одоо баригдчихсан байгаа будагдчихсан байгаа тэр чанаргүй барилгууд дээрээ та нар ямар арга хэмжээ авах юм бэ гэсэн ийм асуулт байна.

Хоёрдугаарт нь энэ барилга барихад энэ Цэвдэг судлалын хүрээлэнгийн энэ шинжээч судлаачдын дүгнэлт ерөөсөө орохгүй байна. Ялангуяа манай Завхан аймаг их цэвдэгтэй сумдтай. Тэгээд жишээлбэл манай Нөмрөг сумын сургуулийн барилга ингээд хөдөлчихсөн байж байгаа. Яагаад гэвэл доор нь байгаа цэвдэг хайлж байгаа. Энэ

дээр 1 асуулт өгөөч. Нэгэнт ороод ирчихсэн байгаа юм чинь.

Өөр бас 1 хэлэх зүйл энэ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа БЗД-ийн 11 дүгээр хороонд байрлах Сургалт хүмүүжлийн төв, албан ёсны хаяг нь. Албан бусаар бол Хонхор дахь хүүхдийн хорих гээд энд зуу шахам насанд хүрээгүй хүүхдүүд хагархай, эвдэрхий ямар ч стандарт байхгүй ийм шавар дагзан дотор хүмүүжиж байна. Энийг холбогдох байгууллагууд Боловсролын яам мэдэж байгаа юу, ЭМЯ Мэдэж байна уу, Барилгын яам мэдэж байна уу? Энд байгаа холбогдох байгууллагууд та нар бүгдээрээ холбогдоно энийг мэдэж байгаа юу? Энэ хүүхдүүдийн эрх чөлөө, энэ хүүхдүүд хэдийгээр эрх чөлөө хасагдаад энд хүмүүжиж байгаа боловч энэ хүүхдүүдийн амь нас, эрүүл мэндийг хэн хариуцах вэ? Барилгын үйл ажиллагаатай яг газар дээр нь очиж танилцсан. Үнэхээр нүд халтирам ийм нөхцөл байдалд ингээд энэ хүүхдүүд байна. Энэ асуултуудад хариулт авъя.

П.Анужин: 7 номерын микрофонд Барилга, хот байгуулалтын яам эхлээд хариулна, дараа нь холбогдох яамнууд 3 дугаар асуултад тодорхой хариулт өгөөд явчхаарай.

Д.Гантулга: Барилга, хот байгуулалтын яамны Барилга, барилгын материал үйлдвэрлэлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Гантулга байна. Гишүүний асуултад хариулъя. Нэгдүгээрт одоо байгаа барилгууд дээр энэ будагдсан энэ будгуудыг яах вэ гэдэг дээр бас түрүүний хэлдэг шинжилгээнийхээ хариуг харж байж бид нар энийг буулгах эсэх. Тэгээд ихэвчлэн улсын төсвийн энэ барилгууд байгаа учраас ирэх жилийн төсөвт тэр засварынх нь ажил дээр нь хэдий хэмжээний юм суулгах вэ гэдгийг энэ өмчлөгч, ашиглагч нар өөрсдийнхөө яг харьяалагдах төсөөллийн ерөнхийлөн

захирагч нарт хандаж нэгдүгээрт энэ асуудлаа шийдэх байх гэж бодож байна.

Хоёрдугаарт Барилга, хот байгуулалтын яамнаас Барилга байгууламжийн аюулгүй байдал гэдэг техникийн зохицуулалтыг Засгийн газрын хурлаар орж батлуулсан. Энэ аюулгүй байдлын техникийн зохицуулалт дотор яг энэ дэгдэмхий органик нэгдэлтэй холбоотой холбогдох заалтууд орсон. Тэгэхээр Засгийн газрын тогтоолоор батлагдсан энэ техникийн зохицуулалт орсон энэ заалтуудын хэрэгжилтийг холбогдох газрууд барилга манай яам, манай яаманд байгаа юу салбарын хяналтын газар, Стандарт, хэмжилзүйн газар гээд байгууллагууд хянуулаад явахаар яг эхний ээлждээ бол ингээд явах боломжтой байгаа.

Өчигдөр манай сайд Улсын Их Хурлын гишүүн Сандаг-Очир, Батжаргал гишүүдтэй энэ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдаж авах тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг ярь гэж байхдаа яг энэ барилгын чанарын асуудлыг, дээрээс нь тухайн барилгад хэрэглэгдэх барилгын материал, тоног төхөөрөмжийн энэ техникийн зохицуулалт гэдэг зүйлийг энэ тендерийн бичиг баримт дээр нь тусгах талаар ерөнхийдөө харилцан ойлголцсон. Энэ тал дээр бол ажиллаад явж байна. Ингээд ирэхээр тухайн барилгад чанаргүй материал орох асуудлыг бүр сонгон шалгаруулалт дээрээсээ өгсүүлээд явчихвал энэ асуудал маань гайгүй шийдэгдэх боломжтой болов уу гэж харж байна.

Тэр Завхан аймгийн цэвдэгтэй хэсэг дээр бол бид бүхэн бас яг энийг Шинжлэх ухаан технологийн санд энэ Монгол Улсын цэвдэг хөрстэй энэ талынх нь эрдэм шинжилгээний ажил, ийм судалгааны ажлыг хийж өгөөч гэдэг хүсэлтийг бол илгээчихсэн байгаа. Энэ дээр бол юунаас жоохон буруу санаагүй бол юуны юуны Реконстракин гээд

компани бол энэ ажлыг аваад хийгээд явж байгаа. Ер нь түрүүний тэр нэг өмчлөгч, ашиглагч нар илүү яг одоо байгаа барилга дээрээ нэлээн анхааралтай хандахгүй бол цаашидаа яг энэ асуудлуудыг шийдэхэд сэтгэл л гэж л хэлмээр, тиймэрхүү л байдалтай болчихоод байгаа юм. Баярлалаа.

П.Анужин: Тэр хүүхдийн хорихын асуудал дээр БСШУЯ хариулт өгөөд, өнөөдөр хүрч ирсэн 3 яам гурвуулаа энэ асуудлын нөхцөл байдлыг мэдэж байгаа эсэх, цаашид авах арга хэмжээ, нөхцөл байдлын талаар маш тодорхой хариулт хүсэж байна. БСШУЯ хаачсан бэ? Микрофоноо солиод суучих, 7 номерын микрофонд хариултаа өгье.

Ч.Батболд: БШУЯ. Яг энэ БЗД-ийн 11 дүгээр хороонд байрлах энэ хүүхдийн байгууллагын талаар яг одоохондоо бол надад бол ямар нэгэн мэдээлэл алга.

П.Анужин: БХБЯ хариулт өгье. Харьяалах яам гэж танай яамнаас асуулт асууж байна Баярсайхан гишүүн. Барилгын яам хамаатай байлгүй яах вэ энэ чинь барилгын стандартын асуудал яригдаад байна шүү дээ. Гол тавьсан асуудал нь тэр. Тийм, мэргэжлийн байгууллагуудынх нь дүгнэлт гарчихсан. Танай байгууллага энэ асуудал дээр хэрхэн хандаж байгаа юм бэ гэдгийг танаас асууж байна, 7 номерын микрофонд хариултаа өгье. Танай мэргэжилтэн хариулж чадахгүй бол дэд сайд Золбоо микрофоноо шилжүүлэхгүй хариултаа өгье.

Ч.Батболд: Энэ тал дээр яг Барилга, хот байгуулалтын яам дээр янз бүрийн мэдээлэл энэ тэр огт ирээгүй байгаа. Яг асуудал ийм байдал үүслээ гэдэг талаар. Тэгэхээр яг тэрэн дээр ажиллаж байгаа тэгээд харьяалах яг энэ хүүхэдтэй холбоотой энэ асуудал хариуцсан байгууллагууд нь л явах ёстой болов уу гэсэн.

П.Анужин: Балжинням гишүүн асуусан асуултдаа тодруулга авъя. Баярсайхан гишүүн.

Б.Баярсайхан: Миний асуултад энэ БХБЯ-наас хариулж байгаа хүн хэн гэсэн бэ? Та энэ ажилдаа нэг жоохон хариуцлагатай хандаад өгөөч. Энэ та аягүй буруу ажлаа ерөөсөө мэдэхгүй яриад байна шүү дээ. Энэ төсвийн ерөнхийлөн захирагч энэ одоо баригдсан чанаргүй барилгууд дээр мөнгө гаргана гэнэ үү, тийм юм байдаггүй шүү дээ. Та улсын төсвийн хөрөнгөөр баригдсан барилга хэдэн жилийн дараа их засвар ордгийг мэдэж байгаа тийм ээ? Тэгээд яагаад энэ танай яамны доор байгаа тусгай зөвшөөрөлтэй барилгын компаниудын хийсэн балгийг тухайн дахиад аймаг улсын төсвөөс дахиад засварлах ёстой гэж. Энэ ямар ч боломжгүй шүү дээ. Тэгээд таны наад хэлж байгаа гарц шийдэл чинь ерөөсөө та төрийнхөө ажлыг мэдэхгүй байгаа чинь харагдаж байна шүү дээ. Золбоо сайдаа ингэж явах ингэж явахгүй шүү дээ. Бид нар 2 жилийн өмнө хийсэн барилга дээр өнөөдөр их засвар оруулж болохгүй шүү дээ. Энэ Сангийн яам ч үүнийг зөвшөөрдөггүй. Тэгээд энэ ажлыг салбарын доор тусгай зөвшөөрөл аваад хийж байгаа компаниуд.../минут дуусав/

П.Анужин: Баярсайхан гишүүн асуултаа гүйцээж асууя.

Б.Баярсайхан: Хийлгэх энэ боломжийг гаргаж өгөөч. Хоёрдугаарт энэ Байнгын хорооноос Анужин даргаа энэ Барилгын яаманд үүрэг өгөөч. Боловсролын яам нь ч мэдэхгүй, Барилгын яам нь ч мэдэхгүй, ЭМЯ нь бүр мэдэхгүй байгаа юм байна. Монгол Улсад мэргэжлийн хяналтын дүгнэлт нь гарчихсан хүн амьдрах ёсгүй ийм газар зуугаад хүүхэд хоригдож байна. Эрх чөлөөгөө хасуулчихсан, сэтгэл санааны хэцүү байдалд байгаа энэ хүүхдүүд амьдрах орчин нь үнэхээр хэцүү байна.

Зарим баян чинээлэг айл гахай нохойгоо хуртэл тийм юманд амьдруулахгүй шүү. Тэгээд энийг мэдээгүй байна, мэдээлэлгүй гээд хэлээд сууж байгаа үнэхээр харамсалтай, маш харамсалтай. Тийм учраас энийг энэ холбогдох өнөөдрийн Байнгын хороонд орж ирсэн энэ яам тамгын газрууд нь очиж энийг газар дээр нь очиж үзээд эргэж энэ дээр ямар арга хэмжээ авахаа хэлээсэй гэж хүсэж байна. Тэгээд энэ дээр бас дарга анхаарч өгөөрэй. Баярлалаа.

П.Анужин: Барилга, хот байгуулалтын яам Байнгын хорооны чухал хуралд ирсэн хүмүүсийнхээ нэрсэнд хүрч ирээгүй, хариулт өгөөд байгаа хүн нь хэн нь тодорхойгүй, нэрээ өгөөгүй ийм хүн Байнгын хорооны хуралд бодлогын түвшинд ингээд хариулт хариулж чадахгүй сууж байгаа шүү. Энийгээ та нар цаашидаа анхаарч Улсын Их Хурлын Байнгын энэ хороонуудын үйл ажиллагааг хэвийн явахад тийм ээ, зохих шаардлагаа хангаж хариуцлагатай хандахыг та бүхэнд дахин, дахин өнөөдрийн хурлаар би анхааруулж байна.

Дотоод орчны агаарын бохирдолтой холбоотой хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, хүүхдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, сурах, ажиллах эрхийг хангах хүрээнд зохион байгуулсан хяналтын сонсголын тайланг бид өнөөдөр Байнгын хороогоор авч сонслоо. Тайлан сонссонтой холбогдуулан гарсан санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хуралд танилцуулах гишүүнээр Бадарчийн Жаргалмаа гишүүнийг томилж байна. Дараагийн хуралд бүрэн бүрэлдэхүүнээрээ хүрч ирж, асуултад хариулах бодлогын түвшиний хүмүүс хүрч ирэхийг холбогдох яамнуудад дахин хэлж байна. Байнгын хороодын гишүүдээ хэлэлцэх асуудлынхаа дараагийн асуудалд оръё. Ажлын хэсгийн хүрэлцэн ирсэн гишүүдэд баярлалаа.

12.33 цаг

Тав.Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан нарын 10 гишүүн 2022.06.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, анхны хэлэлцүүлэг/

Улсын Их Хурлын гишүүн Туваан, Адъяасүрэн, Батлут, Бат-Эрдэнэ, Бат-Эрдэнэ, Д.Бат-Эрдэнэ, Ж.Бат-Эрдэнэ, Бейсен, Ганибал, Наранбаатар, Тэмүүлэн, Мөнхбаатар нараас 2022 оны 29-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг Байнгын хороогоор хийнэ.

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан тус хуулийн төслийг төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Цэндийн Сандаг-Очир гишүүнээр ахлуулан байгуулсан байгаа. Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39.9 дэх хэсэгт ажлын хэсгийг байгуулсан бол ажлын хэсэг саналаа танилцуулахаар заасан байгаа. Ажлын хэсгийн танилцуулгын дараа гишүүд асуулт асууна. Асуултын дараа Дэгийн тухай хуулийн 39.10 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн төслийг зүйл бүрээр нь хэлэлцэнэ. Хуулийн төслийг Байнгын хороо болон нэгдсэн чуулганы хуралдаанд хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх бүхий үүрэг ажлын хэсгийн ахлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Цэндийн Сандаг-Очир таныг танилцуулгаа хийхийг урьж байна. Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн таныг микрофонд урьж байна.

Ц.Сандаг-Очир: Байнгын хорооны дарга эрхэм гишүүд ээ,

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан, А.Адъяасүрэн, Д.Батлут, Ж.Бат-Эрдэнэ, Б.Бейсен, Н.Ганибал, Н.Наранбаатар, Г.Тэмүүлэн,

Л.Мөнхбаатар нараас 2022 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар 2022 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр хэлэлцэж, төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Нийгмийн бодлогын байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Байнгын хорооны 2023 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 1 дүгээр тогтоолоор төслийг Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очироор ахлуулан, ажлын хэсэгт Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батлут, Б.Бейсен, Ц.Идэрбат, Б.Саранчимэг нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж, ажлын хэсэгт мэргэжил арга зүйн туслалцаа үзүүлэх ажлын дэд хэсгийг холбогдох яам, агентлагийн албан тушаалтан, мэргэжлийн хүмүүсийн оролцоотойгоор байгуулан ажиллалаа.

Ажлын хэсэг 2023 оны 4 дүгээр сарын 03-ны өдөр хуралдсан. Монгол Улсад өнөөдөр нийтдээ 305430 малчин бүртгэлтэй байна. Үүнээс нийгмийн даатгалд хамрагдвал зохих 238329 малчин бүртгэлтэй байна. Тэгвэл эдгээр малчдын нийгмийн даатгалын шимтгэл дунджаар 20 орчим хувьтай, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөлт дунджаар 34 хувьтай байна. Ийнхүү эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын шимтгэлийн төлөлтийн хувь хэмжээ доогуур байгаа нь цаашилаад малчид, газар тариалан эрхлэгчдийн иргэдийн эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалтай холбоотой төрийн үйлчилгээг авахад хүндрэл үүсэж байгаа юм. Дунджаар 60-80 орчим хувь нь эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын төлөлтөө сайн дураар төлөхгүй байна гэсэн үг.

Ингэснээр олон сөрөг үзэгдлүүд гарч байна. Тухайлбал нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт төлөхгүй байгаагаас үүдэж малчин иргэн тэтгэврээ тогтоолгож чадахгүй байдалд хүрэх, өвчлөх тохиолдолд эмнэлгийн үйлчилгээ авч чадахгүй байдалд хүрэх, олон сөрөг үзэгдлүүд гарч байна. Тийм учраас энэ хуулийн агуулга үзэл баримтлал нь нэгэнт төрөөс малчид газар тариалан эрхлэгчдийн нийгмийн асуудал эдийн засаг, ахуй амьдралыг дэмжих, урамшуулах маягаар жилд хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн болох ноос, арьс шир, сүү, улаан буудай, хунсний ногоонд урамшуулал олгож байгаа. Жилд дунджаар 22 онд гэхэд нийтдээ 75.6 тэрбум төгрөгийн нөхөн урамшууллыг энэ малчдад олгосон байх жишээтэй байна.

Тийм учраас төрөөс олгож байгаа энэ урамшуулалд энэ нийгмийн даатгал эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдаж чадахгүй байгаа иргэдийг төрөөс олгож байгаа урамшууллыг нь нөхөн өөрсдийнх нь хүсэлтээр гаргасан хүсэлтийн дагуу суутган тооцох байдлаар ингэж хуульчлах гэж байгаа нь энэ хуулийн үзэл баримтлал юм. Ажлын хэсгийн хурлаас төслийн 3 дугаар зүйлийн хуулийн үйлчлэх хүрээ шаардлагыг тусад нь томъёолох, хуулийн хэрэгжилтийн ач холбогдолтой талаас нь төслийн нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын гэснийг эрүүл мэндийн даатгал, эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын гэж өөрчлөх, төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2, 4.3 дахь хэсгийг хасах, хуулийн үйлчлэх хугацааг 2023 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжих зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэлээ. Ажлын хэсэг төслийн талаарх саналын томъёолол бэлтгэн санал хурааж шийдвэрлэснийг та бүхэнд тараасан болно.

Байнгын хорооны эрхэм гишүүд ээ,

Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх

тухай хуулийн төслийн талаар ажлын хэсгээс гаргасан саналын томъёоллыг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг та бүхнээс хүсье. Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

П.Анужин: Тус хуулийн төсөлтэй холбогдуулан дуудсан ажлын хэсгийг та бүхэндээ танилцуулъя. Болорчулуун Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга. Дондогдорж тус яамны Хөнгөн үйлдвэрийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах дарга, Батжаргал Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Нийгмийн даатгалын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга, Цолмонжаргал Хуулийн хэлтсийн дарга, Бямбасүрэн Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын дарга, Лхагвадорж Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын Бодлогын хэрэгжилт судалгааны газрын мэргэжилтэн гэсэн бүрэлдэхүүнтэйгээр хүрэлцэн ирсэн байна.

Ажлын хэсгийн ахлагчийн танилцуулгатай холбоотойгоор асуулт асуух гишүүдийн нэрсийг авъя. Бадарчийн Жаргалмаа гишүүнээр асуулт асуух гишүүдийн нэрсийг тасалж байна. Содномын Чинзориг гишүүн ажлын хэсгийн ахлагчаас хуулийн төсөлтэй холбоотой ажлын хэсгийн дүгнэлттэй холбоотой асуулт асууна.

С.Чинзориг: Яах вэ энэ уг нь иргэд өөрсдөө урамшуулал аваад л тэгээд л тэр нийгмийн даатгал болоод эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлээ төлөх эрх нь уг нь нээлттэй л байгаа юм л даа. Тэгээд манайхан яах вэ нөгөө өнөөдрийн өөхнөөс маргаашийн уушиг гээд л энэ шимтгэлээ төлөхгүй, өдөр тутмынхаа хэрэглээндээ гурил будаандаа өгчхөөд ингээд шимтгэл төлж чадахгүй байна л гээд байгаа юм. Уг нь тэр урамшууллаа өөрсдөө аваад л өөрсдөө тэр мөнгөө шимтгэлээ төлдөг бол уг нь зохицуулалтгүй амар. Тэгээд хоорондын энэ чинь Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам болон Хөдөө аж ахуйн яамны хооронд л асар их тийм суутган

тооцоолол хийсэн. Энийгээ тэгээд хүн бүрээр нийлэх эд нар бол төрийн захиргааны байгууллагуудаар асар их ачаалал нэмж байгаа ийм 1 сонин юм руу л явчих гээд л байх юм.

Би 2, 3 зүйл тодруулмаар байх юм. Тэр зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллын 3 дээр байгаа юм. Улаан буудай, хүнсний ногооны гэж. Энэ улаан буудай, хүнсний ногооны урамшууллыг чинь ААН байгууллагуудад нь олгоод байгаа юм уу? Иргэн иргэнд бас энэ улаан буудай, хүнсний ногооны урамшуулал олгож байгаа юм уу? Хэрэв ААН-д нь олгож байгаа бол энэ чинь хамарч болохгүй л болчих болов уу гэж л бодоод байх юм. Тэгээд энийг ажлын хэсэг судалсан уу, үгүй юу? ААН-д олгоод байна уу, иргэнд олгож байгаа юм уу? Зарчмын зөрүүтэй саналын тэр 4 дүгээр 4 дэх санал буюу 4.1.1, 4.1-ийг бол би бол ойлгохгүй л байна л даа. Суутган төлөх иргэнд тавигдах шаардлага гэсэн атлаа эрүүл мэнд, урамшууллаасаа шимтгэлийг уг урамшууллаас төлж болно гээд энэ чинь энэ урамшууллаас чинь л эрүүл мэндийн болоод нийгмийн даатгалын шимтгэлийг л төлж болно гэсэн л ийм зохицуулалт хийх гэж байгаа атлаа тэр иргэнд тавигдах шаардлага дотроо урамшууллаас төлж болно гээд ингээд орох ийм амар ач холбогдолтой юм бэ? Энэ чинь бол тавигдах шаардлага биш шүү дээ. Бид үндсэндээ энэ харилцааг зохицуулах гэж байгаа шүү дээ. Энэ 4.1-ийг та бүхэн ямар агуулгаар нь ойлгоод ингээд оруулчихсан юм бэ? Би бол энэ бол шаардлагагүй заалт байна гэж хараад байх юм.

Хоёр, гурав дахь асуудал нь тэр 4.2.3 дахь санал байна. Төрөөс олгох урамшуулал авах талаар төр, талаар холбогдох журамд заасан шаардлага хангасан байх гээд. Энэ бол зайлиггүй энэ хуульд орох шаардлага байхгүй шүү дээ. Тэр журмаараа л урамшуулал авах тэр шаардлага хангасан иргэн л тэр урамшуулал аваад л ороод ирнэ. Тэр

шаардлага хангасан иргэн урамшуулал авсан нөхцөлд нь л өөрөө хүсвэл энэ эрүүл мэндийн болоод нийгмийн даатгалын шимтгэлийг нь суутган тооцох л ийм хуулийн зохицуулалт хийж байна шүү дээ. Тэгэхээр бид нар бол тэр урамшуулал олгохдоо ямар шаардлага хангасан байх вэ гэдэг чинь бол өөр асуудал. Өөр журмаар зохицуулагдаж байгаа асуудал. Тэр Хөдөө аж ахуйн яам чинь тэр шаардлага хангасан иргэндээ л энэ урамшуулал олгоно шүү дээ. Тэгэхээр манай энэ хуульд бол тэр заавал тэр холбогдох журамд заасан урамшуулал авах шаардлагыг хангасан байх гэдэг асуудлууд манай энэ хуульд бол би бол илүүц болов уу гэж л бодож байх юм.

4.2.2 4 дээр нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулаагүй байх гээд ингээд бас хязгаарлалт хийчихсэн байна. Зөвхөн сайн дурын даатгалд хамрагдаж байгаа иргэн л хамаарах нь л дээ. Магадгүй зарим 1 тэр тариаланчид, ногоочид чинь, малчид бол үгүй бол байгаа байх. Байнгын бас ажилтай орлоготой гээд бас өөрөө сэтгэлээрээ ингээд байнгын орлоготой гээд нийгмийн даатгалд заавал даатгахаар орчихсон байгаа иргэн бол урамшуулал авч байгаа бол энэ чинь бас хаагдах л юм байна л даа. Тэгээд энэ бүх энийг та бүхэн юу гэж тооцсон юм бэ гэсэн ийм 4, 5 асуулт байна.

П.Анужин: Ажлын хэсгийн ахлагч Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн хариулт өгье.

Ц.Сандаг-Очир: Улаан буудайн урамшууллыг бол ААН-д өгч байгаа мөн иргэнд өгч байна. Хувиараа бас төрд ногоо тариад юу үр тариа тариад буудайгаа хүлээж өгсөн тохиолдолд. 2022 онд гэхэд нийтдээ 951 тариаланч урамшуулал авсан. Энэний 402 нь хувь иргэн, 549 нь ААН байгаа юм. Тэгэхээр манай хуулийн үйлчлэлд бол иргэн нь хамаарна. 549 ААН бол хамаарахгүй гэдгийг нэгд хэлье. Хүнсний ногоо, хүнсний

ногоо бол иргэнд л хамаарна. Ер нь бол манай энэ урамшуулалд ер нь иргэнд л олгож байгаа яг иргэн авч байгаа тэр урамшууллыг л нөхөн тооцож суутгаж олгоно гэж ингэж хуулийн үзэл баримтлалд яв гэдгийг бас хэлье.

Хүнсний ногооных бол 22 онд 6, 7 сард Засгийн газар шийдвэр гаргасан. Энэ жилээс анх удаа олгож эхлэхээр байгаа. Тэгэхээр 22 оны гүйцэтгэл тоон мэдээ бол хараахан гараагүй, байхгүй, төрөөс олгоогүй байна гэсэн үг. Ер нь бол улаан буудайн урамшуулал, сүүний урамшуулал, арьс ширний урамшуулал, ноос ноолуур, ноосны урамшууллыг бол олгоод ирсэн байна. 4.1-ийг ярьж байна. Төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэн эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг уг урамшууллаас төлж болно гэж. Өнөөдрийн байдлаар малчид маань ер нь хэдий хэмжээний нийгмийн даатгалын шимтгэл, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөөд байгаа юм бэ гэж. НДШ-ийн хувь хэмжээ бол сард 74250 төгрөг, жилд 891000 төгрөгийг төлөх ёстой. ЭМД-ын шимтгэлийг сард жилдээ ер нь бол 66000 төгрөг төлөх ёстой. Энэ нэг ийм. Нийлээд үндсэндээ бараг 900 гаруй мянган төгрөг, 950 орчим мянган төгрөг буюу сая орчим төгрөгийг төлөхөөр байна.

Тэгвэл энэ урамшуулал авч байгаа иргэд дунджаар ер нь яг хэдэн төгрөгийн урамшуулал авдаг юм бэ гэж. Улаан буудайн урамшууллаас 22 оны гүйцэтгэлээр дунджаар иргэн ААН бол 28 сая төгрөг авч байна. Иргэн ААН-д оногдож байгаа нь шүү 1 иргэн ААН-д. Нийтдээ 27 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэл гарсан байна. Урамшуулал олгосон байна ХААЯ-наас 22 онд. Сүүний урамшуулал дунджаар 1 иргэнд оногдож байгаа нь 645000 төгрөг 1 иргэнд оногдож байна. Арьс ширний урамшуулал 247000 дунджаар, ноосны урамшуулал 341000 төгрөгийг дунджаар малчид гар дээрээ арьс ширээ тушаагаад, дийлэнх олонх

малчдын авч байгаа дундаж урамшуулал нь бол энэ байна.

Тэгэхээр нөгөө нийгмийн даатгал, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл дунджаар нь жилдээ бүтэн төлнө гэвэл сая орчим. Тэгэхээр энэ авч байгаа урамшуулал нь бүтэн жилийнх нь төлж барахгүй байна. Тэгэхээр хагасалж төлөх асуудал үүсэж байна малчдад, сонголт хийх. Нийгмийн даатгалаа төлөх үү, эрүүл мэндийн даатгалаа төлөх үү гэдэг асуудал. Тийм учраас нэн тэргүүнд хэрэгцээтэй байгаа нь бол эрүүл мэндийн даатгалд үйлчилгээ эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах зайлиггүй шаардлага өдөр тутамд үүсдэг учраас 66000 төгрөгөө 100 хувь төлөх бололцоо боломж үүсэж байгаа юм. Үлдэгдэл мөнгөө малчин сонголт хийгээд үлдэгдэл мөнгөө 100 хувь нөгөө нийгмийн даатгалын шимтгэлдээ төлье гээд өөрөө зөвшөөрвөл тэндээс нь суутгаж авна.

П.Анужин: Сандаг-Очир гишүүн гүйцээгээд хариулъя.

Ц.Сандаг-Очир: Малчдад бол энэ бол шууд хүчээр тулгаж байгаа асуудал байхгүй. Иргэний өөрийнх нь сонголттой, зөвшөөрсөн тохиолдолд энэ урамшууллаас нь суутгаж авна гэдгийг бас хэлж байгаа. 4.2.3 дээр төрөөс олгох урамшуулал авах талаар холбогдох журамд заасан шаардлагыг хангасан байна гэж. Тэгэхээр яах вэ шаардлага нь 2, 3 шаардлага байна. Нэгд ноос, арьс шир, улаан буудайд тушаасан байх ёстой. Нөгөө талаар бас тэрийгээ суутган тооцох хүсэлтээ илэрхийлсэн ийм байх ёстой. Энийгээ сумынхаа энэ асуудал хариуцсан албан тушаалтанд бас бичгээр мэдэгдэж ингэнэ. Тийм учраас энэ төрөөс олох урамшуулал авах талаар холбогдох журамд заасан шаардлагыг хангасан байх ёстой гэдэг ийм 4.2.3 дахь заалтыг оруулсан байгаа юм гэдгийг бас хэлье. Нэмж манай ажлын хэсгийнхнээс бас тайлбар хэлж болно шүү.

П.Анужин: Чинзориг гишүүн тодруулга хийе.

С.Чинзориг: Тэр 4.1 чинь бол тавигдах шаардлага гээд байгаа байхгүй юу. Тавигдах шаардлага дотроо бид нар урамшуулал авч байгаа иргэн шимтгэлээ төлж болно гээд оруулчихаар энэ чинь шаардлага биш байхгүй юу. Энийгээ эргээж хараач, найруулгыг нь хараач, Байнгын хорооны ажлын хэсэг энэ дээр ажиллаач дээ. Энэ чинь ерөөсөө тэр урамшууллаасаа шимтгэлийг нөхөн төлөх л, суутган тооцох л харилцааг зохицуулж байхад чинь тэгээд шаардлага дотроо төлж болно гээд оруулчих чинь энэ чинь шаардлага биш шүү дээ. 4.2.3 чинь бол энд бол илүүц байна л гэх гээд байгаа юм. Тэртээ тэргүй бид нар энэ эрх үүссэн иргэнд л энэ хууль үйлчилнэ шүү дээ. Тэгэхээр энэ заавал энэ дотроо тэр 4.2.3 дээр ийм эрх үүссэн шаардлага хангасан байх гэдэг бол илүүц байна. Манай энэ ажлын хэсгийнхэн юу бодож байгаа юм бол доо мэдэхгүй.

Манайхан чинь амьдрал баян, ноосыг хүн болгон өөрөө аваачаад тушаачихдаггүй, баахан нийлүүлж байгаад л аваачаад тушаачихдаг шүү дээ. Тэгээд хэнийх нь нэр дээр.../минут дуусав/

П.Анужин: Чинзориг гишүүн маш чухал зүйлүүд хэлээд байна. Уг хууль нь өөрөө ерөөсөө төлөхөд зориулагдсан хууль дээр давхар ийм заалт оруулж ирж байгаа нь ямар учиртай юм бэ? Ялангуяа энэ хуулийн төслийг боловсруулсан энэ ажлын хэсгийнхэн манай Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас яагаад ийм давхар зохицуулалт оруулж өгснөө нэг хариулаадах уу? Хэрэв энэ саналыг хүлээж авч байна гэвэл боловсруулаадахмаар байна, тэгэх үү? Тэгье Сандаг-Очир гишүүнээ. Хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн гишүүн асуулт асууна.

Ж.Чинбүрэн: Баярлалаа. Ер нь бол эрсдэлийн байдлыг нь харах юм бол эрүүл мэндийн асуудал нь бол нэлээн тийм чухал байр суурь эзэлж байгаа. Тэгсэн хэр нь жилд төлж байгаа хураамжийнх нь тоо нь бол ердөө 66000 төгрөг. Тэгэхээр бол ялангуяа малчин, тариаланч, иргэд бол эрүүл мэндээ даатгуулж чадах юм бол өнөөдрийн энэ эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлийн хүрээнд даатгалаас ямар их том хөнгөлөлт боломжууд олгож байгаа, эрүүл мэндээрээ эрсдэхгүй байх тэр тусламж үйлчилгээ аваад ядууралд орохгүй байх энэ боломжийг олгож байгаа том шинэчлэл бол энд байгаа. Тийм учраас би бас энэ ажлын хэсгийн гаргасан энэ 4.2.2-ыг бол бас их зөв зүйл заалт оруулсан юм болов уу л гэж дотроо хараад байгаа юм. Зүгээр найруулга энэ тэр нь харин ямар байх юм, тэр энэ тэрээ ажлын хэсэг бас эргээж харах байх.

Би 1 ийм асуулт асуух гэсэн юм. Ер нь яг малчин, тариаланч ингээд яг бүлэглээд эрүүл мэндийн даатгалаас өнгөрсөн онуудад ер нь санхүүгийн дэмжлэг эрсдэлээсээ хэр зэрэг хамгаалагдаж чадсан юм бэ гэдэг тоог Сандаг-Очир гишүүн ажлын хэсэг дээр тийм мэдээлэл байна уу? Байхгүй бол Даатгалын ерөнхий газраас өгчих байлгүй.

Хоёрт энэ хууль хэрэгжсэнээрээ бид бол иргэдийгээ илүү энэ эрсдэлээс нь л хамгаалах гэж энэ хууль гаргаад байна гэж Туваан гишүүний нөгөө хуулийн санаачилгыг бол ойлгож байгаа. Тэр утгаараа хууль хэрэгжлээ гэхэд бид хэдэн мянган даатгалд хамрагдаагүй иргэдээ хамруулах боломж бүрдэх юм бэ? Тэр тоо тийм ээ, энэ энийг бас энэ 2 зүйлийг асууя гэж бодлоо.

П.Анужин: Чинбүрэн гишүүний асуултад ажлын хэсгийн ахлагч Цэндийн Сандаг-Очир гишүүн хариулаад, тэгээд мөн дээр нь хууль хуулийн төслийг санаачлагч Туваан гишүүн болон ажлын хэсгийн гишүүд нэмээд гүйцээгээд

хариултаа өгөөд явъя бүгдээрээ. Сандаг-Очир гишүүн хариулъя.

Ц.Сандаг-Очир: Чинбүрэн гишүүний асуултад хариулъя. Их чухал асуултууд асууж байна. Ерөөсөө эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлээ төлөхгүй байна гэдэг бол тухайн иргэн малчинд бол үнэхээр их манай малчид яах вэ дээ бас хэнэггүйгээсээ болоод өнөөдөр л асуудал өвчлөхгүй л бол тэгээд л яваад байдаг. Даатгалын шимтгэлээ төлөхгүй явсаар байгаад 1 өдөр асуудал үүсэхэд эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах болоход нөгөө олон жил төлөөгүй байсан шимтгэл нь хуримтлагдсан байдлаар тухайн иргэнд эдийн засгийн хувьд дарамт болж байгаа юм. Цаг хугацаа алдах асуудал үүсэж байгаа юм. Тийм учраас энэ урамшуулалд нь ингээд цаг хугацаанд нь нөхөн суутгаад явчихвал энэ эрсдэлийг байхгүй болгож байгаа юм нэгд. Цаг тухайд нь эрүүл мэндийнхээ үйлчилгээг авах. Эрүүл мэндийн байгууллагууд бол та эрүүл мэндийн шимтгэлээ төлөөгүй байна гээд л үйлчилгээ үзүүлэхгүй шүү дээ. Гүйцэтгэлийн санхүүжилтэд шилжчихсэн.

Тийм учраас эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлээ төлөөгүй байна гэдэг бол өөрөө асар их тухайн хувь хүнд бол хохиролтой асуудал үүсэж байгаа юм. Энэ хуулиар энэ асуудлыг бас тодорхой хэмжээнд шийднэ гэж ингэж үзэж байгаа. Тэгээд нөгөө талаар малчид маань бол тухайлбал Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар 22 онд гэхэд нийтдээ 141400 малчдыг эрүүл мэндийн даатгал шимтгэл төлөлтөд хамруулна гэж ийм уг нь төлөвлөсөн байгаа юм. Тэгээд аймаг аймгаар нь. Улаанбаатар хотоор нь төлөвлөсөн байгаа юм. Тухайлбал энэ байдлаар ажиллахад хамгийн өндөр төлөлттэй аймаг бол Дорноговь аймаг 2022 онд нийт төлөвлөсөн малчдынхаа 50.1 хувийг л хамрагдсан. Хамгийн дээд тал нь л 50.1. Хамгийн доод тал нь Орхон аймаг 13.8,

Баян-Өлгий аймаг 11.5 хувийн ийм бага төлөлттэй явж байна.

Нөгөө талаар 2022 онд гэхэд эрүүл мэндийн даатгал тусламж үйлчилгээ нийтдээ давхардсан тоогоор 207548 малчдад эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлсэн байна. Үүнд Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас нийтдээ 25 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон байна. Гэтэл энэ хамрагдсан малчдын маань 20 хувь, 34 аравны хувийн төлөлтөөс нийтдээ 4 орчим тэрбум төгрөгийн л шимтгэл төлөгдсөн байх жишээтэй. Тэгэхээр эндээс юу харагдаж байна вэ гэхээр Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас 25 тэрбум төгрөг гаргаад, 4 орчим тэрбум төгрөгийн л орлого олдсон байх жишээтэй. Ингэхээр Эрүүл мэндийн даатгалын санд бас алдагдалтай байна. Тэгэхээр энд нөгөө талаасаа Эрүүл мэндийн даатгалын сан, Нийгмийн даатгалын сангийн орлогыг бас тодорхой хэмжээнд нэмэгдүүлэх нэг орлогын эх үүсвэрийг сайжруулах нэг хүчин зүйл хөшүүрэг болно гэж ингэж үзэж байгаа. Энэ дээр бас Бямбасүрэн дарга бас нэмэлт хариулт хэлнэ биз.

П.Анужин: Чинбүрэн гишүүний асуултад хуулийн төслийг санаачлагч Туваан гишүүн хариулт өгье.

Ц.Туваан: Энэ хууль өнөөдөр Байнгын хороогоор анхны хэлэлцүүлэг явж байна. Тэгээд бас нэг Чинбүрэн гишүүний асуулттай болон бусад зарим 1 зүйлийг хэлье. Манай Байнгын хороо бол Нийгмийн бодлогын байнгын хороо. Тэгэхээр иргэдийн нийгмийн асуудлыг шийдэх тал дээр тархиа уралдуулж, бодлогоо ингээд гаргаж авдаг ийм Байнгын хороогоор энэ хууль орж ирж байгаа. Энэ бид нар ярьдаг тарган мал тал бүрийн ашигтай гэж. Тэрэн шиг Төрөөс олох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хууль бол маш олон төрлийн ашигтай. Үүнийг бас зах зухаас нь хэлэх юм бол Монгол Улсын

Ерөнхийлөгч санаачлаад Хүнсний хангамж аюулгүй байдал гээд том хөтөлбөр гаргаад Улсын Их Хурлын 36 дугаар тогтоолоор батлаад явсан. Энэ дотор орж байгаа энэ хөдөө аж ахуйн салбараас бэлдэж байгаа хүнс дундаас сүү, хүнсний ногоо, олон төрөл, улаан буудай гээд энэ зүйлүүд дээр урамшуулал өгдөг. Тэгэхээр энэ урамшууллыг яах гэж өгдөг вэ гэхээр иргэдээ хүнсээр дотоодоосоо илүү хангах гэж өгдөг. Тэгэхээр энэ хангах урамшууллыг цааш нь үргэлжлүүлээд явах нь бол зөв. Тэгээд энэ урамшууллыг авч байгаа иргэд маань энэ нийгмийн асуудлуудаа өндөр хувьтай шийдүүлээд явбал сайн.

Манай Байнгын хороогоор бас орж ирээд Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль түүнийг дагасан багц хуулиуд орж ирсэн. Энэ хуулиудын концепц дотор нийгмийн даатгал болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн хамрах хүрээг өргөтгөх гэдэг маш том концепц явж байгаа юм. Тэгэхээр энэ юу хэлээд байна гэхээр нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт нь өндөр байх нь эргээд нийгмийн даатгалын сан болон хувь иргэндээ алсуураа улсын төсөвт эерэг нөлөөлөл авчирна гэж ийм хуулийнх нь үзэл баримтлал дотор байгаа. Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөхөд бол бид нар 20 онд ээлжит бус чуулганаар төсвийн тодотголоос гадна энэ Эрүүл мэндийн болон Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийг ганцхан хууль хэлчихсэн. Энэ дотор эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийн тогтолцоог гүйцэтгэлийн гэдэг цоо шинэ тогтолцоо руу оруулж ирсэн. Гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоо өөрөө өнөөдөр иргэнээс эрүүл мэндийн албан журмын даатгалаа төлсөн байхыг илүүтэйгээр шаарддаг болсон. Тэгэхээр бол энэ хууль маань их цаг үеэ олсон хууль байгаа юм.

Эрүүл мэндийн шимтгэл авна гээд. Энэ бол шимтгэл өөрөө энэ Америк ч тэр, Англи ч тэр, Австрали ч тэр, Монгол ч

тэр, ер нь бол энэ хүнс үйлдвэрлэж байгаа хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа хүмүүсийг хөхиүлэн урамшуулах, тэдний энэ үйл ажиллагааг дэмжих ийм зорилготой. Тэгэхээр иргэдийн энэ урамшууллаасаа эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлээ төлөөд явахаар манай Монголд бол нэлээдгүй хүмүүс бол энэ зөв юм гээд нэгнийгээ бас дагаж, нэгэндээ сурталчилгаа болж энэ шимтгэл төлөлтийн хувь хэмжээ нэмэгдэх, энэ урамшууллыг олж авах гэсэн ийм хөдөлмөр эрхлэлт бол нэмэгдэх юм гэж ингэж харж байгаа юм.

Нөгөөтээгүүр энэ урамшууллын бодлого өөрөө заримдаа бас зөв үү, буруу юу гээд ингээд явчихдаг. Тэр нь юун дээр харагддаг вэ гэхээр хүүхдийн мөнгөн дээр хүүхдийн мөнгө бол халамж юм гээд 91, 9-өөр ингээд хуваагаад явчихсан. Сая тойрогт ажиллахад бол бөөн бухимдал. Тэгэхээр энэ шиг энэ хөдөө аж ахуйн халамж бас буруу юм гээд явах магадлал бас бий. Тэгэхээр бид нар бол энийгээ зөв, эндээс маш олон иргэн эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалаа бас суутган төлүүлээд явдаг ийм гэдэг зүйлийг манай Байнгын хороо бол хийгээд явах ёстой.

Дээрээс нь энэ бэлдэж байгаа энэ хүмүүс бол ерөөсөө үндэсний үйлдвэрлэлүүд. Тэр дундаа хөнгөн үйлдвэр, хүнсний үйлдвэрүүдийг түүхий эдээр маш их хэмжээтэй хангадаг. Тэгэхээр энэ бодлогыг улам дэмжээд явах нь бол энэ урамшууллын бодлогын амин сүнс. Тэгээд нэгэнтээ төрөөс олгож байгаа урамшууллаас нь иргэдийнхээ энэ хүрч авч чадахгүй байгаа цаг хугацааны болон орон зайн хувьд боломжгүй энэ зүйлүүдээс нь.../минут дуусав/

П.Анужин: Бадарчийн Жаргалмаа гишүүн асуулт асууя.

Б.Жаргалмаа: Баярлалаа. Би яг Чинзориг гишүүн шиг л асуух гээд байна. Эхний асуултаа тодорхой асуучихъя. Малчид, тариаланчид ер нь сайн дурын

даатгалд хамрагдах байдалд ер нь хэр байдаг юм бэ? Энийг тоон үзүүлэлт мэдээллийг надад өгөөч.

Нөгөөтээгүүр бид нар Нийгмийн даатгалын багц хуулийг хэлэлцэгдэх гэж байгаа. Энэ багц хуультайгаа ер нь энэ хуулиа бид нар зохицуулах, тааруулах тал дээр ер нь хэр ажилласан бол гэдэг зүйлийг тодруулах гэсэн юм. Ер нь Нийгмийн даатгалын багц хууль дээр бид нар малчин, туслах малчин энэ хуулийн 7.7-д заасны дагуу даатгуулах бол тухайн үед мөрдөгдөж байгаа сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнд ноогдох тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг улсын төсвөөс сар бүр төлнө. Улсын төсвөөс хариуцан төлөх хугацаа 5 жилээс ихгүй байна гэсэн заалт оруулаад ирчихсэн байгаа.

Нөгөө талаар ноосны, сүүний, арьс, ширний, улаан буудайн урамшуулал авах эрх үүссэн энэ хуулийн 7.7-д заасан даатгуулагчийн төлбөл зохих нийгмийн даатгалын шимтгэлийг Хүнс, хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь уг урамшууллаас нийгмийн даатгалын зохих санд нь тухай бүр нь төлнө гээд заалт оруулаад ирчихсэн байгаа.

Нэг талаас нь харах юм бол урамшуулал авч байгаа иргэд маань нийгмийн даатгалын, эрүүл мэндийн даатгалын сангийн бүрдүүлэлтэд тодорхой хэмжээний хувь нэмэр оруулаад, сан маань хөрөнгөжих нь гээд сайн талаас нь анхаарч болох боловчиг давхар хуулийн зохицуулалт, хуулийн давхардсан энэ зохицуулалтаа бид нар хэрхэн яаж хийх вэ гэдэг дээр бас тайлбар авъя.

Нөгөө талаар эрүүл мэндийн даатгалын малчдын эрүүл мэндийн даатгалыг бас тодорхой хэмжээнд төрөөс хариуцдаг зохицуулалтууд байдаг санаад байгаа юм. Энэ дээр 1 тайлбар аваадахъя.

П.Анужин: Жаргалмаа гишүүнтэй би бас зарим талаар санал нэг байгаа. Хуулийн төслийг санаачлагчид би бас дор бүр нь яг таны тавьсан энэ асуудлаар хэлж байсан. Ямар асуудал вэ гэхээр Нийгмийн даатгалын багц хуульд энэ төрөөс олгож байгаа урамшууллаас хувь хүн өөрөө нийгмийн даатгалын болоод эрүүл мэндийн шимтгэл төлөх энэ асуудал бол бүрэн тусгагдсан байгаа. Гэвч Туваан гишүүн нарын бас 10 орчим гишүүд энэ хуулийг тусад нь өргөн барьсан учраас өөрсдийнхөө бүрэн эрхийн дагуу бас энэ хуулиа бид нар хэлэлцүүлэгдэж явуулмаар байна гэсэн саналыг бас удаа дараа тавьж байгаа учраас бид энэ асуудлыг бас хэлэлцэж үзээд ингээд энэ хуулийн төсөл бол явагдаж байгаа гэдэг хариултыг өгье.

Нийт энэ малчид тийм ээ, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн хувь хэмжээ нь ямар байдаг юм бэ, хэдэн хүн яг төлж байгаа юм бэ гэдэг хариултаудыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам өгнө. Мөн Жаргалмаа гишүүний асуулттай холбоотой зохих хариултыг бас энэ хууль санаачлагч болоод бусад хүмүүс өгч болно. 5 номерын микрофонд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам тодорхой тоо баримт статистик хэлье. Хамралт, яг хэдэн хүн хамрагддаг юм, хэдэн төгрөгийн бүрдүүлэлт хийдэг юм бэ гэдгийг хариулъя.

Б.Батжаргал: Жаргалмаа гишүүний асуултад хариулъя. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам Батжаргал. Монгол Улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар нийт 305430 малчин байгаа. Үүнээс яг нийгмийн даатгалд хамрагдвал зохих малчдын тоо бол 238329 байна. 2022 оны жилийн эцсийн тайлан балансаас үзэхэд нийтдээ нийгмийн даатгалд 48800 малчин нийгмийн даатгалд хамрагдсан байна. Энэ бол нийт хамрагдвал зохих малчдын энэ 20.5 хувь

болж байна. Төлсөн шимтгэлийн хэмжээ бол нийтдээ 33.2 тэрбум төгрөгийн шимтгэл төлсөн байна.

Мөн 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 27500 малчин яг малчин ангиллаар тэтгэвэр тогтоолгоод аваад явж байна. Энэ тэтгэврийн зардалд бол нийтдээ 1 жилд 150.4 тэрбум төгрөгийн тэтгэврийг нийт тэтгэврийн даатгалын сангаас олгосон байна. Баярлалаа.

П.Анужин: Ажлын хэсгийн ахлагчийн танилцуулгатай холбоотойгоор гишүүд асуулт асууж, үг хэлж дууслаа. Хуулийн төслийг бид нар зүйл бүрээр нь хэлэлцэж, хэлэлцэх ёстой. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлтэй холбогдуулан та бүхэнд хуулийн төслийг зарчмын зөрүүтэй саналтай тараагдсан байгаа. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлтэй холбогдуулан асуулт асуух гишүүдийн нэрсийг авъя. Хуулийн төслийн тараачихсан, тараагдсан байгаа даа.

1 дүгээр зүйлийг хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийг та бүхэнд уншиж танилцуулъя, энэ биз дээ? Хуулийн зорилго байгаа. Энэхүү хуулийн зорилт нь төрөөс олгох ноосны, сүүний, арьс ширний, улаан буудайн урамшуулал авах эрх үүссэн иргэний төлбөл зохих нийгмийн даатгалын шимтгэл, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг урамшууллаас нь суутган төлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахдаа оршино гэсэн ийм заалт байгаа. Ажлын хэсгийн саналыг та бүхэнд уншиж танилцуулъя. Ажлын хэсгийн зарчмын зөрүүтэй саналыг та бүхэнд уншиж танилцуулъя.

1.Төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсгийн “улаан буудай” гэсний дараа “, хүнсний ногоо” гэж, “шимтгэлийг” гэсний дараа “тухайн” гэж тус тус нэмэх. Санал гаргасан Улсын Их Хурлын гишүүн Сандаг-Очир, Батлут, Бейсен, Идэрбат, Саранчимэг цаашид ажлын хэсэг гэнэ. Санал хураая, санал хураая. Хуулийн төслийн 1 дүгээр хэсэгтэй

холбоотойгоор санал хураалт явуулъя. Хуулийн төсөлтэй холбоотой 1 дүгээр зүйлийн зарчмын зөрүүтэй саналыг баталъя гэсэн томъёолоор санал хураалт явуулъя. 2 дахь нь аль билээ, зарчмын зөрүүтэй нь аль байна вэ? 72.7 хувиар батлагдлаа. Санал батлагдлаа. 72.7 хувиар санал дэмжигдлээ. Зарчмын зөрүүтэй санал дэмжигдлээ.

2 дугаар зүйл төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хууль тогтоомж. 2.1 хуулийн төсөлд байгаа нь Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хууль, Эрүүл мэндийн даатгалын тухай энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ гэж байгаа. Ажлын хэсгийн зарчмын зөрүүтэй саналыг та бүхэнд танилцуулъя. Хуулийн төсөлд байгаа 2 дугаар зүйлийг та бүхэнд уншиж танилцууллаа. Энэ 2 дугаар зүйлтэй холбоотойгоор саналтай гишүүд байна уу, санал хэлэх гишүүд байна уу? Байхгүй байна тийм үү? Тэгвэл ажлын хэсгийн зарчмын зөрүүтэй саналыг оруулж ирсэн зарчмын зөрүүтэй саналыг та бүхэнд танилцуулъя.

Төслийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсгийн “Төрөөс олгох урамшууллаас” гэсний дараа “эрүүл мэндийн болон” гэж нэмэх. Санал гаргасан ажлын хэсэг. Ажлын хэсгийн зарчмын зөрүүтэй саналаар санал хураалт явуулъя. Дэмжсэн, дэмжье гэсэн томъёолоор санал хураалт явуулъя. Ажлын хэсгийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал 81.8 хувиар дэмжигдлээ.

Хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлийг та бүхэнд танилцуулъя. 3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ шаардлага. 3.1.Энэ

хууль төрөөс олгодог ноосны, сүүний, арьс ширний, улаан буудайн урамшуулал, цаашид төрөөс олгох урамшуулал гэх авах эрх үүссэн нийгмийн даатгалын шимтгэл, эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөх иргэнд хамаарна. 3.2. Нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлээ төрөөс олгох урамшууллаас суутган тооцуулах иргэн дараах шаардлагыг хангасан байна. 3.2.1. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1.2.3-ын, 1, 2, 3, 7 дахь хэсэг, Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1 дэх заалтад тус тус заасан тэтгэвэр тогтоолгоогүй байх. 3.2.2. Нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулаагүй байх. 3.2.3. Төрөөс олгох урамшуулал олгох талаар холбогдох журамд заасан шаардлагыг хангасан байх. 3.2.4. Төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн байх. 3.2.5. Нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл сайн дураараа төлөх тухай гэрээ байгуулсан байх. 3.2.6. Төрөөс олгох урамшуулал авах эрхтэй иргэний нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын төлөх шимтгэлийн хэмжээг гэрээгээр тохирох. 3.3. Төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэн уг урамшууллаас нийгмийн даатгалын шимтгэлийг сайн дураар төлөх эрхтэй гэсэн ийм зүйл заалтууд орсон байна.

Хуулийн төслийн энэ 3 дугаар зүйлтэй холбоотойгоор санал хэлэх гишүүд байна уу? Чинзориг гишүүн, гишүүдийн нэрсийг авъя. Чинзориг гишүүн, Батлут гишүүн. Дарааллаараа явъя, нэрсийн дарааллаар явъя. Батлут гишүүн 3 дугаар зүйлтэй холбоотой санал хэлнэ.

Д.Батлут: Түрүүн Чинзориг гишүүн энэ 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх заалттай холбоотой санал хэлсэн байгаа. Тухайлбал 4.1 төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэн эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлээ уг

урамшууллаас төлж болно гэсэн энэ заалтыг 3 дугаар зүйл рүү оруулаад, хамгийн сүүлийн дугаар өгөөд ингээд явчихъя гэдэг санал байна. Энэ бол илүүтэй нөгөө тавигдах шаардлага гэхээсээ илүүтэй хамрах хүрээний асуудал болж хувирах байх гэж бодож байна. Баярлалаа.

П.Анужин: Чинзориг гишүүн асуултаа асууя.

С.Чинзориг: Даргын уншаад байгаа тэр их олон юм чинь миний энэ дээр харагдахгүй л байх юм. Би өөр юм уншаад, хараад байгаа юм уу? Би ийм 2 санал байгаа юм дарга. Тэр 4.1-ийг бол би авч, энэ шаардлага гэсэн юм дотор чинь тэр урамшууллаас төлж болно гэж орох юм чинь бол хэрэггүй гэж үзээд байгаа юм. Хэрэв шаардлага гэж байгаа бол тэр шаардлагаа бич л дээ. Энэ чинь бол тэр 1.1, 3.1-ээр чинь зохицуулагдчихаад байгаа шүү дээ энэ нөгөө шимтгэл төлж болно төлнө гэдэг чинь. Тэгэхээр энийгээ шаардлага гээд оруулчихаар чинь болохгүй байна гэж.

Хоёр дахь санал нь тэр 4-ийн 3-ын 4.2.3 дээр тэр төрөөс олгох урамшуулал авах талаар холбогдох журамд заасан шаардлага хангасан байх гэж. Бид нар чинь ерөөсөө хуулийн чинь үйлчлэх хүрээ чинь ерөөсөө энэ ноос урамшуулал авах энэ шаардлагыг хангасан иргэнд энэ хамаарна гээд биччихээд байгаа учраас заавал тэр Хөдөө аж ахуйн яамны тэр журам энэ заавал энийг хангасан иргэнд оруулна гэж энд орох шаардлагагүй байна гэж 1 дэх асуудал. Энэ хоёрыг бол би эргэж харж яая, үгүй бол хоёуланг нь би авчихсан байхад бол илүүдэхгүй л байна гэж бодоод байгаа юм.

Хоёр дахь асуудал. Ер нь цаашидаа бид бид нар 1 юм бодох хэрэгтэй гишүүдээ. Яах вэ бид нар ингээд иргэдээ бодоод даатгалд хамруулах нь сайн л гээд байгаа юм. Энэ чинь дандаа нөгөө сайн дурын даатгалд хамрагдаж байгаа иргэд.

Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл 1 хувь төлнө, сарын 5500 төгрөг шүү дээ уг нь бага, жилийн 65000 төгрөг л байгаа байх. Нийгмийн даатгалын шимтгэл бол энэ чинь тэгээд нөгөө 9 хувь төлнө шүү дээ, 10, 10 хувь л төлөх байх. Тэгээд нөгөө 1 иргэн учраас бол энэ чинь нөгөө юу нь бол арай өөр нөгөө осол үйлдвэрлэлийн осол юмнууд нь хасагдаад явчихаар энэ чинь хувь нь бага, 10 хувь л байгаа байх. Тэгээд одоо хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ 550000 байгаа билүү? Тийм 1 сарын 50000 төгрөг төлнө. Хүнээ бодвол ингээд шимтгэлийг нь төлүүлэх нь сайн хэрэг. Гэхдээ бид нар 2 юм бодох хэрэгтэй. Аль болохоор энэ сайн дурын даатгалд хамрагдаж байгаа иргэдийг бид нар яаж энэ албан журам руу шилжүүлэх вэ гэдгийг бас 1 бодлого бид манай Байнгын хороо бодмоор байгаа. Миний эртээд чуулган дээр тэр Сарангэрэл гишүүний тэр санаачилсан хууль дээр яриад байсан энэ санаа чинь энэ шүү дээ.

Ерөөсөө энэ албан бус секторт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэдийг бид нар яаж албан секторт шилжүүлэх вэ гэдэг нэг төрийн бодлого байх хэрэгтэй байгаа юм. Сайн дурын даатгалд хамрагдаж байгаа иргэд чинь бол дандаа тэр албан бус секторт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд, цалин хөлс багатай, нийгмийн хамгааллын баталгаа байхгүй. Дээр нь ингээд яах вэ хүнээ бодоод бид нар энэ урамшууллаас нь сайн дурын даатгалд хамрагдаж байгаа иргэдэд шимтгэлийг нь төлүүлж байна гээд байна. Энэ сайн хэрэг. Нөгөө талдаа бид чинь Нийгмийн даатгалын сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сан дээр асар их шимтгэл орж ирж байгаа гэж боловч асар их зардал нэмэгдэж байгаа л гэсэн үг. Алдагдалтай л нэмэгдүүлж байгаа юм. Нэгдүгээрт бол албан бус секторт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэдийг бид нар албан журамд шилжүүлэх юм бодмоор байгаа юм.

Хоёр дахь нь энэ цаашидаа нийгмийн даатгалынхаа шимтгэл, эрүүл мэндийн даатгал, Нийгмийн даатгалын

хуулийн тогтоол хуульд өөрчлөлт оруулахад энэ тэтгэвэр бодох аргачлалаа эд нар бас бид нар эргэж харах хэрэгтэй л байгаа юм. Одоо бол бид нар сайн дураар даатгагдаж байгаа иргэн чинь сарын 55000 төгрөг төгрөгийн шимтгэл төлчихөөд л, тэгээд тэтгэвэрт гарахаараа чамлаад л байгаа шүү дээ, 500000 төгрөгийн тэтгэвэр авч байгаа. Тэгсэн атлаа төлсөн шимтгэлээсээ 10 дахин өсгөөд л тэтгэвэр авчаж байгаа байхгүй юу. Тэгээд нөгөө муу тэтгэврийнхээ санг бага тэтгэвэр олгож байна, алдагдалтай сан, дампуурчихсан сан гээд ингээд муу хэлээд л байдаг. Ийм их орлогын зөрүүтэй байдалтай л бид нар тэтгэвэр бодож байгаа шүү дээ. Төлсөн шимтгэлийг нь 10 дахин өсгөөд тэтгэвэр болгоод өгдөг ийм энэрэнгүй хуультай орон ер нь манайхаас өөр байгаа юм уу, үгүй юм уу? Тэгээд энийгээ эд нар бид нар бас нэлээн сайн зөв бодож, цаашидаа энэ бодлого чиглэл дээр яах вэ гэдгээ анхаарахгүй бол Нийгмийн даатгалын сан дампуурчихсан юм шиг нэг хэсэг нь яриад л, ямар ч хэрэггүй сан юм шиг юм яриад л, бага тэтгэвэр өгч байгаа юм шиг юм яриад л байдаг. Гэтэл энэ чинь төлж байгаа шимтгэлийг нь бол бид нар 10 дахин нэмэгдүүлээд л тэтгэвэр болгоод л өгчихдөг ийм энэрэнгүй сан л байгаад байгаа шүү дээ. Тэгээд цаашидаа бас энийгээ бас манай.../минут дуусав/

П.Анужин: Сая энэ 2 ч гишүүн санал хэллээ. Тийм ээ. Нэгийг нь бол энэ хуулийн хамрах хүрээнд оруулах ёстой юм биш үү гэж Батлут гишүүн хэллээ. Үргэлжлүүлээд түрүүн Чинзориг гишүүн 2 зүйл дээр санал хэлээд байгаа юм. Энэ байх ёстой юу гэдэг дээр. Тэгэхээр энэ дээр хуулийн ажлын хэсгийн ахлагч Сандаг-Очир гишүүн хариулт өгч, саналаа хэлье.

Ц.Сандаг-Очир: Тэгье. Ээ Чинзориг гишүүн, Батлут гишүүн 2-ын ярьж байгаа 4.1-ийн заалтыг бид нар энэ тэртээ тэргүй Чинзориг гишүүн зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор хасах

гээд оруулж ирсэн байна. Энүүгээр нь санал хураалгаад дэмжүүлчихье. Тэгвэл ингээд болчихож байна тийм үү? Тийм бүр хасчихаар, зүгээр ерөөсөө л шаардлага шаардлага нь ерөөсөө л эрх үүссэн л шаардлага байх ёстой. Илүү, дутуу юм хэрэггүй юм байна. Тэгэхээр Чинзориг гишүүний яриад байгаа тэр 4.1-гээ авчихад болохгүй юм байхгүй юм байна. Анужин даргаа тийм, тэр заалтыг хасчихад болохоор юм байна.

П.Анужин: Юу яая. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам 5 номерын микрофонд, 5 номерын микрофонд хариулт өгье.

Б.Батжаргал: Чинзориг гишүүний асуултад хариулъя. Энэ заалтыг Батлут гишүүний саналаар 3 дугаар зүйл рүү оруулчихвал бас илүү зохимжтой болов уу л гэсэн саналтай байна. Огт хасахгүйгээр.

П.Анужин: Энэ хардаа 4.2.4 дээр гишүүд санал гаргаад байна тийм үү? Төрөөс олгох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг суутган төлөхийг зөвшөөрсөн хүсэлт гаргасан байх гэж байгаа юм. Биш ээ, энэ чинь тийм байна. Энэ саяын агуулга чинь энэтэй давхцаад байгаа юм биш үү? Яг 2 гишүүд, 3 янз, 3 зүйл дээр юм яриад байгаа юм. Чинзориг гишүүнийх болохоороо 4.1, 4.2.3 байгаад байгаа юм. Энийг ажлын хэсгийн ахлагч авсан ч болно гэдгийг бол бид нар түрүүн ярьчихсан тийм үү, тийм биз?

Батлут гишүүн болохоороо 3 руугаа оруулъя гэдгийг хэлж байгаа шүү дээ тийм ээ, тийм 4.1-ийг 3 руу нь оруулъя. Үйлчлэх хамрах хуулийн үйлчлэх хүрээ рүү нь оруулъя гэж байгаа тийм ээ? Тэгэхээр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал саналаа хэлэхдээ энийг бол үйлчлэх хүрээ рүү нь оруулах нь зүйтэй юм гэсэн саналыг өгч байна. Зөв үү? Та, тийм би түрүүнээс хойш хэлээд байна л даа 1.2.3 байна гээд. Тийм Хүнс, хөдөө аж ахуйн

яам хариулт өгөх үү? Бодлого, зохицуулалтын газрын дарга 4.2.3 шаардлага хангасан байх гэдэг дээр 7 номерын микрофонд хариулт өгье.

Ц.Болорчулуун: Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт олгож байгаа энэ урамшууллууд бүгдээрээ олгох журамтай байгаад байгаа. Тэгээд энэ журмын хүрээнд л шаардлага хангасан иргэдэд л олгоно гэсэн ийм зохицуулалт байгаа шүү дээ. Тэгээд энэ хүрээнд. Үгүй ээ энийг хассан ч болно л доо. Бид нар, тийм.

П.Анужин: Хуулийн төслийг санаачлагч Туваан гишүүн хариулт өгнө.

Ц.Туваан: Яах вэ энэ дээр нэг нөгөө бүх юм 2 талтай гэдэг шиг энэ дээр нөгөө нэг төрөөс олгох урамшуулал авах талаар холбогдох журамд шаардлага хангасан байх гээд. Тэгэхээр хангаагүй хүмүүс нь бол бас мэдээллийн ч юм уу зөрүү гаргах тийм ээ, энийг хангаагүй бол бас энэ хууль үйлчлэхгүй ч, үйлчлэхгүй шүү гэдэг. Тийм, тийм. Яах вэ зүгээр тэгэхээр авчхаж болох гэдэг дээр бол бас авчихсан ч болно. Яах вэ ер нь бол зүгээр хүмүүс дээр та шаардлага хангаагүй бол энэ хууль танд та юугүй шүү л гэсэн санаагаар орсон. Хасчхаж болно.

П.Анужин: Хасахаар тийм үү? Би түрүүн нөгөө 4.2.4 гэдэг нь бид нарын яриад байгаа энэ зүйл чинь 4.2.4 дээрээ орчхоод байна л гэж, давхардаж орчхоод байгаа болохоор заавал шаардлага байна уу гэдгийг тодруулж хэлэх гээд байсан юм. Тэгэхээр авъя гэсэн зарчмын санал дээр нэгдэж байна тийм үү Сандаг-Очир даргаа? Та эцэслээд микрофондоо хэлье. Энэ 2 асуудлаа яг хасах, хасахгүй эцэслээд зарчмын зөрүүтэй саналаа эцэслээд хэлье Сандаг-Очир даргаа.

Ц.Сандаг-Очир: Тэгэхээр Батлутаа яах вэ 3 руугаа 4.2.1-ээ 3 руугаа оруулаад, ойлголоо. Гишүүдийн гаргасан саналаар 4.1-ийг дугаар зүйлийн хуулийн

үйлчлэх хүрээ рүү оруулаад, 4.2.3-ыг хасах саналыг оруулж байна. Ингээд найруулахаар болж байна. Тэгэхээр гишүүдийн гаргасан саналыг аль алийг нь авчхаж байна гэсэн үг.

П.Анужин: Санал хураалт явуулна. Төслийн 3 дугаар зүйлийн гарчгийн “, шаардлага” гэснийг хасаж, мөн зүйлийн 3.1 дэх хэсгийн “улаан буудай” гэсний дараа “хүнсний ногоо” гэж нэмэх.

3.2, 3.2 дахь хэсэгт Төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэн эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг уг урамшууллаас төлж болно гэж нэмэх гэсэн зарчмын зөрүүтэй саналаар санал хураалт явуулъя. 81.8 хувиар дэмжигдлээ.

2 дахь санал. Төсөлд доор дурдсан агуулгатай 4 дүгээр зүйл, 4 дүгээр зүйл нэмэх. 4 дүгээр зүйл.Төрөөс олгох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх иргэнд тавигдах шаардлага.

4.1.ийг хасаж бид нар урагш нь оруулсан байгаа. 4.1.эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлээ төрөөс олгох урамшууллаас суутган тооцуулах иргэн дараах шаардлагыг хангасан байна.

4.2.1.Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1, 2, 3, 7 дахь хэсэг, Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1 дэх заалт, Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1/, 2/-дахь заалтад 1, 2 дахь заалтад тус тус заасан тэтгэвэр тогтоолгоогүй байх; гэж байгаа юм.

4.2.2 Нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулаагүй байх гэж байгаа юм. Тийм нийцүүлчихье тийм ээ. Түүний дараагийн 4.2-т тусгагдсан байсныг бол

бид сая ажлын хэсгийн даргын саналаар хассан байгаа.

4.2.3 гээд явах нь байна. Тийм ээ. Төрөөс олгох урамшууллаас эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг суутган төлөхийг зөвшөөрсөн хүсэлт гаргасан байх, санал гаргасан ажлын хэсэг гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Тийм дугаар өөрчлөгдөнө.

Зарчмын зөрүүтэй дараагийн саналыг танилцуулъя. Зарчмын зөрүүтэй саналын 4 дэх санал дэмжигдсэнтэй холбогдуулан төслийн 3 дугаар зүйлийн 3.2, 3.3 дахь хэсгийг тус тус хасах. Санал гаргасан ажлын хэсэг. Энэ зарчмын зөрүүтэй саналаар санал хураалт явуулъя гишүүд ээ. Тус хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлтэй холбоотой санал хураалтыг явуулж дууслаа.

4 дүгээр зүйлийг та бүхэнд танилцуулъя. Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх журам. 4.1.иргэний нийгмийн, иргэний нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг төрөөс төлөх урамшууллаас суутган төлөхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан журмыг Засгийн газар батална. 4.2.Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг бүтэн жилээр суутган олгоно. 4.3.төрөөс олгох урамшуулал авах иргэний шаардлага хангасан эсэхийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага холбогдох журамд нийцүүлэн шалгаруулна. 4.4.төрөөс олгох урамшуулал авах эрх үүссэн иргэний төлбөл зохих нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас нийгмийн даатгалын байгууллагын холбогдох дансанд

шилжүүлнэ гэж тусгасан байгаа. Хуулийн 4 дүгээр зүйлтэй холбоотойгоор санал хэлэх гишүүд байна уу? Хэдийг. Тийм, энэ 4 дүгээр зүйлийн 4.2 дугаар хэсэгт тусгагдсан байгаа төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг бүтэн жилээр суутган олгоно гэж заасан байгаа. Энэ бол өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөлд ингэж тусгасан байгаа.

Одоо би дараа нь зарчмын зөрүүтэй саналыг та бүхнийг саналаа хэлсний дараа танилцуулна. Хасахаар оруулж ирсэн байгаа юм байна лээ. Тийм зарчмын зөрүүтэй санал дээрээ. 4 дүгээр хуулийн төслийн өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийг та бүхэнд уншиж танилцууллаа. Асуулт асуух гишүүд байхгүй байна. Та бүхэнд орж ирсэн зарчмын ажлын хэсгийн зарчмын зөрүүтэй саналыг танилцуулна. Төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.4 дэх хэсгийн “төв байгууллагаас” гэснийг “төв байгууллага энэ хуулийн 4.1-д заасан журмын дагуу суутган эрүүл мэндийн болон” гэж өөрчлөх. Санал гаргасан ажлын хэсэг. Санал хураалт явуулъя гишүүд ээ.

Дараагийн зарчмын зөрүүтэй саналыг та бүхэнд танилцуулъя. Төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2, 4.3 дахь хэсгийг хасах. Сая Чинзориг гишүүний хэлсэн санал шүү. Түрүүний хураасан санал 90.9 хувиар дэмжигдсэн байна. Төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2, 4.3 дахь хэсгийг хасах гэсэн сая Чинзориг гишүүний хэлсэн санал. 2 зүйл хоёулаа ажлын хэсгийн гаргасан саналаар санал хураалт явуулъя. 4.2, 4.3 чинь. Нөгөө бүтэн жилээр гэдэг байхгүй болсон. Төв байгууллага холбогдох журамд нийцүүлэн шалгаруулна гэснийг авсан байгаа.

5 дугаар хэсэг биз дээ тийм ээ? Дараагийн зүйлийг та бүхэнд танилцуулъя. Хууль хүчин төгөлдөр болох гэж байгаа юм. 5.1.Энэ хуулийг батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө. Энэ зүйлтэй холбоотойгоор саналтай

гишүүд байна уу? Байхгүй байна. Тийм. Та бүхэндээ ажлын хэсгийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналыг танилцуулъя. Төслийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах.

5.1.Энэ хуулийг 2023 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө. Санал гаргасан ажлын хэсэг. Энэ зарчмын зөрүүтэй саналаар, дэмжих эсэх талаар санал хураалт явуулъя. 5 дугаар зүйлтэй холбоотойгоор ажлын хэсгийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал 81.8 хувиар дэмжигдлээ.

Ажлын хэсгээс гаргасан найруулгын шинж чанартай 2 санал байгаа. Та та бүхэнд танилцуулъя. Төсөлд шинээр зүйл, хэсэг нэмсэнтэй холбогдуулан төслийн зүйл, хэсэг, заалтын дугаарыг нийцүүлэх, мөн төслийн нэр томьёо, найруулгыг жигдлэх. Санал гаргасан ажлын хэсэг санал хураалт явуулъя. Ажлын хэсгийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал 90.9 хувиар дэмжигдлээ.

Мөн хамгийн сүүлийн найруулгын шинж чанартай гаргасан саналыг та бүхэнд танилцуулж санал хурааа. Төслийн гарчгийн, 2 дугаар зүйлийн, 4 дүгээр зүйл, мөн зүйлийн 4.1, 4.4 дэх хэсгийн “нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн” гэснийг “эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын” гэж тус тус өөрчлөх. Санал гаргасан ажлын хэсэг. Санал хураалт явуулъя гишүүдээ. 72.7 хувиар зарчмын зөрүүтэй санал дэмжигдлээ.

Улсын Их Хурлын гишүүн, хуулийн төслийг бид зүйл бүрээр хэлэлцэж, зарчмын зөрүүтэй саналаар хураалт явуулж дууслаа. Улсын Их Хурлын гишүүн Туваан нарын гишүүдээс 2022 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Төрөөс олгох урамшууллаас нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл суутган төлөх тухай хуулийн төслийн

